

Financieel Jaarverslag 2016

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Profiel onderneming	6
Directieverslag	13
<i>Markt en strategie</i>	14
<i>Governance</i>	20
<i>Risicomanagement</i>	22
<i>Resultaten</i>	28
<i>Financiële positie</i>	36
Verslag Raad van Commissarissen	37
Preadvies Raad van Commissarissen	41
Geconsolideerde jaarrekening Coöperatie Univé Stad en Land U.A.	43
<i>Geconsolideerde balans per 31 december 2016</i>	44
<i>Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016</i>	46
<i>Geconsolideerd kasstroomoverzicht per 31 december 2016</i>	48
<i>Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening</i>	49
Vennootschappelijke jaarrekening Coöperatie Univé Stad en Land U.A.	73
<i>Vennootschappelijke balans per 31 december 2016</i>	74
<i>Vennootschappelijke winst- en verliesrekening</i>	76
<i>Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening</i>	77
Overige gegevens	81
<i>Statutaire regeling bestemming resultaat</i>	82
<i>Voorstel bestemming resultaat</i>	82
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	83
<i>Overzicht personalia</i>	88
<i>Overzicht groepsstructuur</i>	89
<i>Overzicht werkgebied en vestigingen</i>	90

Voorwoord

Het doet ons een genoegen om u hierbij het jaarverslag over 2016 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. te presenteren.

In de markt van financiële dienstverlening is er sprake van steeds sneller veranderende klantbehoeften, distributiemodellen en regelgeving. Daarbij komt dat het totale volume in de markt niet groeit en marges verder verkrappen. Alle partijen, zowel aan de kant van de aanbieders (verzekeraars, banken) als van de financiële dienstverleners (adviseurs, intermediair, gevolmachtigden) worstelen in deze verdringingsmarkt met belangrijke vraagstukken.

Univé Stad en Land heeft, als onderdeel van Univé, de afgelopen jaren geïnvesteerd in een aantal belangrijke randvoorwaarden. Het rationaliseren van het IT landschap, proceslandschap en het bestaande productportfolio is nagenoeg afgerond. Mede op basis hiervan zijn we in staat om, vanuit klantbehoefte, steeds meer activiteiten simpeler en vaak digitaal af te wikkelen. Met het oog op deze verdere verbetering van (digitale) dienstverlening naar relaties en een naar de toekomst toe noodzakelijke verlaging van de kosten kunnen we hier spreken van een mijlpaal.

Binnen de Univé Formule is in 2016 hard gewerkt aan een strategisch kader ('Terug naar de kracht van Univé') voor de komende jaren. Dit proces zal in 2017 moeten leiden tot een concreet organisatieplan voor de gehele Univé Organisatie. Aan de hand van dit kader en organisatieplan werken we gericht aan het realiseren van een zekerheidsmerk. Vanuit onze kernwaarden Samen, Dichtbij en Doen! ondersteunen wij relaties met het organiseren van zekerheid. Niet alleen vanuit het verzekeren van risico's, maar juist ook vanuit het voorkomen en beperken van risico's.

Om deze strategische doelstelling te realiseren zullen wij, naast de genoemde verbreding, de komende jaren moeten investeren in de kwaliteit van onze dienstverlening. Het verder verbeteren en beheersen van onze belangrijkste klantprocessen heeft voor de korte termijn onze aandacht. Dit levert een bijdrage aan de doelstellingen rondom klantbeleving, maar ook aan de doelstellingen op het gebied van kosten (efficiency) en kwaliteit en inzetbaarheid medewerkers.

De strategische en organisatorische veranderingen binnen Univé Stad en Land vragen meer dan voorheen resultaatgerichtheid, deskundigheid en veranderingsbereidheid van medewerkers, alsmede strategisch leiderschap, overtuigingskracht en voorbeeldgedrag van het (lijn)management. Het meenemen en faciliteren van zowel de medewerkers als het (lijn)management bij deze veranderingen zal mede bepalend zijn voor het succes ervan. Om deze risico's te beheersen is in toenemende mate aandacht voor de verdere ontwikkeling van de gewenste stijl van leiderschap binnen alle managementlagen binnen Univé Stad en Land.

Het resultaat voor belastingen bedraagt € 1,8 mln (2015: €3,4 mln). Ten laste van het resultaat over 2016 is onder meer een dotatie aan de voorziening voor verplichtingen uit hoofde van hersteladviezen (€ 1,6 mln, 2015: € 0,5 mln) en een waardevermindering van het onroerend goed (€ 1,1 mln, 2015 €0,7 mln). In de reguliere bedrijfsvoering is er sprake van een lichte daling van de premie-inkomsten als gevolg van een ander premie/kortingsmodel, een verdere krimp van de omzet uit bemiddelen en een lager rendement op beleggingen. Mede door een lagere schadelast en lagere 'genormaliseerde' kosten ten opzichte van het vorige boekjaar is het totale 'operationeel' resultaat ad €4,5 mln nagenoeg gelijk gebleven.

Voor een nadere analyse van de ontwikkelingen in het financieel resultaat wordt verwezen naar het directieverslag.

Een verdere optimalisering en beheersing van onze processen zal onder meer leiden tot meer zelfredzaamheid bij relaties, minder administratieve handelingen in de afhandeling van mutaties en claims en steeds betere kwaliteit en efficiency in de uitvoering al onze processen. Dit zal de komende jaren onder meer leiden tot een vermindering van arbeidsplaatsen. Wij verwachten op basis hiervan een herstel van het rendement van het bemiddelingsbedrijf.

Wij zijn veel dank verschuldigd aan onze zeer betrokken medewerkers. Zij geven iedere dag weer invulling aan onze merkwaarden samen, dichtbij en doen!.

Relaties ervaren dat dagelijks en waarderen dit.

Dit is een belangrijke voorwaarde voor een mooie toekomst als coöperatieve dienstverlener in zekerheid.

Ook een woord van dank aan de Ledenraad, de Raad van Commissarissen en de Ondernemingsraad voor hun waardevolle bijdrage in het afgelopen jaar.

Van elkaar, met elkaar, voor elkaar!

De directie,

Pieter-Jan Varekamp

Ronald Booijsink

Chris Waterlander

Profiel onderneming

Historie

Op 27 juni 1900 is op een boerderij in Wilp, nabij Twello, een Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij opgericht. Door als burens *met elkaar* de risico's te spreiden, bleven de financiële consequenties van brand binnen de perken. In de jaren zestig is gestart met het bemiddelen voor andere verzekeringsproducten, hetgeen met name na het ontstaan van het landelijke Univé label (begin jaren negentig) een grote vlucht heeft genomen. In 2006 is de naam gewijzigd van Het Platteland naar Stad en Land en is de oorspronkelijke rechtsvorm Onderlinge Waarborgmaatschappij na het afzonderen van de verzekeraaractiviteiten in een aparte N.V. omgezet naar een Coöperatie. In 2000 (Univé Noord-Veluwe, Epe), 2011 (Univé Noord-Oost, Stadskanaal) en 2014 (Univé De Onderlinge, Nieuwleusen) hebben er fusies met andere Regionale Univé's plaatsgevonden. De vele rechtsvoorgangers van de huidige organisatie hebben, zonder de coöperatieve grondslag prijs te geven, steeds tijdig geanticipeerd op de ontwikkelingen in de markt, waardoor er thans sprake is van een goede financiële basis en een goede marktpositie.

Univé Stad en Land Groep

De Univé Stad en Land Groep bestaat uit de volgende (actieve) bedrijven.

- Coöperatie Univé Stad en Land U.A., ledenorganisatie, vermogen, *aandeelhouder van*;
 - Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., brandverzekeraar.
 - Univé Stad en Land B.V., intermediair.
 - Univé Stad en Land Organisatie B.V., personeel en middelen.

Het werkgebied omvat de regio's Stedendriehoek (Apeldoorn, Twello, Zutphen, Deventer), Salland (Raalte), Noord-Veluwe (Epe, Elburg) en het knooppunt Arnhem-Nijmegen. Door de eerder genoemde fusies is het werkgebied de afgelopen jaren uitgebreid met het zuidelijke deel van de provincie Groningen (Stadskanaal, Ter Apel, Veendam, Hoogezand, Winschoten), de Hondsrug in Drenthe (Borger), Hoogeveen en het westelijk deel van Overijssel (Vollenhove, Kampen, Staphorst, Nieuwleusen, Dalfsen, Ommen en Nijverdal).

In het overzicht kengetallen treft u nadere informatie per vennootschap aan. In het directieverslag worden de juridische structuur en de activiteiten verder toegelicht.

De juridische structuur en een overzicht met het werkgebied en de winkels is weergegeven in een bijlage.

Governance

De Coöperatie kent een Ledenraad, ultimo 2016 bestaand uit 19 leden (min 15-max 25). Zij kijkt met name vanuit het klantperspectief en -belang naar de ontwikkelingen en resultaten van de organisatie en kent daarnaast een aantal statutaire taken waaronder benoeming, ontslag en decharge van de leden van de Raad van Commissarissen en de directie en vaststellen jaarrekening en winstverdeling.

De Coöperatie kent een Raad van Commissarissen van 3 personen, deze heeft een toezichthoudende rol en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de directie.

De Coöperatie is tevens de bestuurder van alle onderliggende bedrijven, met uitzondering van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. kent met het oog op bestaande regelgeving voor verzekeraars een eigen Raad van Commissarissen (3 personen) en een zelfstandig statutair bestuur, waarvan de bezetting gelijk is aan de bezetting van de directie Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De gegevens van de genoemde functionarissen treft u in een bijlage aan.

Missie en ambitie

Univé Stad en Land biedt haar leden gemoedsrust doordat ze grip krijgen op de financiële risico's van het leven. Onze ambitie is dat particulieren en ondernemers Univé zien als een baken van vertrouwen in de financiële markt, die haar leden helpt bij het organiseren van zekerheden.

Visie

Univé Stad en Land ziet dat veel mensen behoefte hebben aan oprecht en persoonlijk advies en kan daar invulling aan geven door haar unieke regionale aanwezigheid en coöperatieve grondslag.

Merkwaarden

Samen & coöperatief

Wij geloven in het principe van de coöperatie: mensen die hun krachten bundelen met anderen, om hun naasten en zaken te kunnen beschermen. Samen risico's delen die gezinnen of bedrijven niet alleen kunnen of willen dragen. Met elkaar, voor elkaar. Vanuit die overtuiging ontstonden (regionale) coöperaties die de basis vormen voor het Univé van vandaag.

Dichtbij & persoonlijk

Onze dienstverlening moet daarom altijd dichtbij en persoonlijk zijn. Mede door de aanwezigheid van onze winkels door het hele werkgebied zijn onze adviseurs altijd dichtbij en weten ze wat er lokaal speelt. Via alle kanalen wil Univé letterlijk en figuurlijk dichtbij mensen staan.

Doen

In onze manier van handelen gaat Univé daadkrachtig te werk. Univé werkt met veel inzet en energie en streeft naar tastbare resultaten om de klant verder te helpen. De inzet gaat ten eerste naar het voorkomen van rampspoed. Als dat niet mogelijk is, overwegen we verzekeren. Op deze manier helpt Univé klanten en de gemeenschap met concrete oplossingen.

Univé Formule

De Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is lid van de Coöperatie Univé U.A. In totaal zijn er 12 (2015; 12) Regionale Univé's lid van de Coöperatie Univé U.A. De Regionale Univé's zijn zelfstandig financieel dienstverlener en zelfstandig verzekeraar van brandrisico's.

De Coöperatie Univé U.A. heeft het merk Univé in beheer en heeft dit in licentie gegeven aan de Regionale Univé's. Hiertoe zijn onder meer een samenwerkingsovereenkomst, een formuleovereenkomst en bemiddelingsovereenkomsten gesloten. De Univé Formule strategie zal worden besproken in het bestuursverslag.

Dienstenwijzer

Univé Stad en Land B.V. bemiddelt in haar werkgebied als Regionale Univé voor de N.V. Univé Schade en de N.V. Univé Zorg (distributieovereenkomst met VGZ). Naast de bemiddeling van deze Univé gelabelde producten bemiddelt zij ook voor de eigen brandverzekeraar Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. en tal van andere aanbieders van financiële producten.

Profiel, risicohouding en solvabiliteit brandverzekeraar

Er is sprake van eenvoudige (brand) schadeverzekeringen op basis van jaarcontracten in met name het particuliere en agrarische segment. Het aandeel zakelijk in de totale portefeuille is beperkt (risicomijdend (acceptatie)beleid). De bedrijfskritische processen acceptatie en claim worden in voldoende mate (en aantoonbaar) beheerst.

De schadepercentages en (positieve) uitloopresultaten zijn, mede dankzij een passend herverzekeringscontract, relatief stabiel en ten opzichte van vergelijkbare verzekeraars laag.

Ook ten aanzien van de risico's met beleggingen is er een risicomijdend beleid. Het vermogen is met name belegd in deposito's bij grote Nederlandse bankinstellingen. Met ingang van januari 2017 zal, met een lage risicobereidheid, ook worden belegd in obligaties en aandelen.

De verzekeraar heeft daarnaast (latente) vorderingen op de eigen Coöperatie en de herverzekeraar (A- rating, AM Best).

Samengevat is als gevolg van de aard en omvang van de verzekeringsportefeuille in combinatie met het gevoerde (risico)beleid sprake van een laag (basis) risicoprofiel.

De berekende kapitaalseis, geldend voor de brandverzekeraar, in het standaardmodel onder Solvency II (€ 17,3 mln.), uitgaande van de thans geldende richtlijnen, wordt voor een belangrijk deel gevormd door elementen van het verzekeringstechnische risico, te weten het (standaard) premierisico en het catastroferisico.

Als verzekeraar staan wij financieel en organisatorisch onder toezicht van DNB. De zelfstandige financiële positie van de verzekeraar (eigen vermogen €32,4 mln.) is ruim voldoende ten opzichte van de eigen interne solvabiliteitseis en voldoet ook aan de Solvency II eisen.

Financiële positie

Het totale weerstandsvermogen (eigen vermogen) van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. bedraagt € 47,2 mln. (ultimo 2015 € 54,6 mln. (inclusief ledenkapitaal)). De daling van het weerstandsvermogen is te verklaren door het uitkeren van het ledenkapitaal (ultimo 2015 € 9,2 mln.). Het aanwezige weerstandsvermogen is een stevig fundament voor de toekomst.

Kerncijfers

Bedragen in € 1.000	2016	2015 *
Coöperatie Univé Stad en Land U.A. (geconsolideerd)		
Aantal leden	87.951	86.732
Weerstandsvermogen (eigen vermogen en ledenrekening)	€ 47.186	€ 54.619
% weerstandsvermogen / bruto verdiende premie	178%	204%
% beleggingen/ (weerstandsvermogen + TV)	62%	113%
Resultaat voor afschrijvingen, ongerealiseerde mutatie waarde onroerend goed en belastingen	€ 3.468	€ 4.635
Resultaat vóór belastingen	€ 1.797	€ 3.425
Resultaat na belastingen	€ 1.778	€ 2.845
Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.		
Aantal verzekerden	87.951	86.732
Premiestand ultimo	€ 26.565	€ 27.060
Verdiende premie	€ 26.444	€ 26.766
% herverzekeringspremie / verdiende premie	14%	14%
Schadepcentage bruto tekenjaar	36%	36%
Schadepcentage bruto boekjaar (incl. oude jaren)	35%	36%
Schadepcentage netto boekjaar (incl. oude jaren)	35%	39%
Kostenratio (kosten/bruto verdiende premie)	37%	37%
Solvency II ratio (<i>vóór voorstel dividenduitkering, geen accountantscontrole toegepast voor vergelijkende cijfers 2015</i>)		
Aanwezig (herberekend) kapitaal	€ 33.785	€ 29.558
Kapitaalseis (SKV)	€ 17.327	€ 16.731
Ratio	195%	177%

Bedragen in € 1.000	2016	2015 *
Univé Stad en Land B.V. –financieel dienstverlener-		
Aantal relaties	216.372	210.132
Aantal polissen (brandverzekering als 1 polis)	668.991	665.008
Gemiddeld aantal polissen per relatie	3,09	3,16
Omzet assurantie- en hypotheekbemiddeling	€ 15.127	€ 15.664
Waarvan Univé productlabel	80%	74%
Univé Stad en Land Organisatie B.V.–personeel en middelen-		
Bedrijfskosten totaal	€ 28.093	€ 27.065
Afschrijvingen	€ 529	€ 478
Bedrijfskosten excl. afschrijvingen	€ 27.565	€ 26.587
% personeelskosten van kosten excl. afschrijvingen	68%	69%
Aantal personeelsleden	313	310
Aantal personeelsleden ultimo uitgedrukt in fte	254	253
Aantal personeelsleden gemiddeld uitgedrukt in fte	256	264
Ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)	4,7%	3,9%

* Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Directieverslag

Markt en strategie

Context: Ontwikkelingen in markt en maatschappij

In de markt van financiële dienstverlening is er sprake van steeds sneller veranderende klantbehoeften, distributiemodellen en regelgeving. Daarbij komt dat het totale volume in de markt niet groeit en marges verder verkrappen. Alle partijen, zowel aan de kant van de aanbieders (verzekeraars, banken) als van de financiële dienstverleners (adviseurs, intermediair, gevolmachtigden) worstelen in deze verdringingsmarkt met belangrijke vraagstukken.

Participatiemaatschappij

De overheid stimuleert burgers, en dus ook de klanten van Univé, om zelfredzamer te zijn. Minder financiële steun, minder subsidie. Studiefinanciering verandert in een lening, er is minder baanzekerheid en ouderen moeten langer thuis wonen. Dit betekent dat de overheid veel (financiële) risico's teruglegt bij burgers en bedrijven. Niet al die risico's zijn volledig te verzekeren. Dit maakt mensen onzeker.

De digitale samenleving

De samenleving digitaliseert. Zo kan iedereen online en wanneer hij maar wil zijn zaken regelen. Bijvoorbeeld via online prijsvergelijkers. Dit zorgt voor veel vrijheid, maar ook voor minder persoonlijk contact en minder persoonlijk advies. Univé wil zorgen dat iedereen het advies krijgt dat hij nodig heeft. Dat past bij zijn persoonlijke én zakelijke situatie.

Het nieuwe samen

Oude verenigingsvormen, zoals sportclubs en politieke partijen, hebben steeds minder leden. Maar dat betekent niet dat mensen zich niet verenigen. Zowel lokaal als digitaal ontstaan nieuwe communities op basis van interesses of levenswijzen, zoals een oldtimerclub of een platform voor doe-het-zelvers. Of op het gebied van een bepaald onderwerp, denk aan mantelzorg. In deze moderne verenigingsvormen denken mensen met elkaar mee, geven ze elkaar tips en helpen ze elkaar bij problemen.

Delen is in

De deeleconomie wordt steeds volwassen. Denk aan Airbnb (deel je huis), SnappCar (deel je auto) of Peerby (deel je gereedschap). Met name jongeren hechten minder aan bezit en meer aan belevenissen. De oude manier van verzekeren past hier niet bij. Waarom een volledige autoverzekering afsluiten als je een auto deelt met vrienden? Deze klanten hebben meer aan oplossingen die hen in staat stellen alles uit het leven te halen, zonder daarbij veel risico te lopen.

Strategie Univé

Univé Stad en Land is als regionale Univé lid van de landelijke Univé organisatie waarbij de strategische overwegingen van de Univé Formule een belangrijke leidraad vormen voor het ontwikkelen van de meerjarenplannen voor Univé Stad en Land.

Univé Formule

De afgelopen jaren is veel gedaan om de Univé organisatie weer een gezonde basis te geven. Hierbij lag de focus op het opnieuw inrichten van de organisatie, het vernieuwen van IT-systemen, processen en producten, het werken aan kwaliteit op gebied van klantbeleving, efficiency en voldoen aan wet- en regelgeving en het (daarmee) terugbrengen van de kosten. Dit in een markt die sterk verandert door technologische ontwikkelingen, veranderende eisen van toezichthouders en verwachtingen van klanten.

Dit vraagt om een goede samenwerking in de gehele Univé Formule. De basisafspraken hiervoor zijn gemaakt; een nieuwe overlegstructuur, een verdere professionalisering van de planning & control cyclus en meer gezamenlijke normenkaders voor belangrijke onderwerpen als businessprocessen, risicomangement, wet- en regelgeving en andere beleidsterreinen.

Tegelijk aan het versterken van de organisatie is het ook van belang dat Univé vanuit klant- en marktperspectief vernieuwt. In 2015 zijn de hoofdpunten van de langetermijnstrategie van Univé geformuleerd: een integrale en eigentijdse Univé Formule, het profileren van Univé als zekerheidsmerk en het ruimte geven aan innovatie. Vanuit deze basis is in 2016 hard gewerkt aan een strategie waarin Univé een nieuwe positie inneemt in de markt. Gezamenlijk ontwikkeld met bestuurders en specialisten van de Coöperatie en de Regionale Univé's. De strategie 'Terug naar de kracht van Univé' is gebaseerd op waar Univé vandaan komt. Maar vertaald naar de tijd en de mogelijkheden van nu.

Univé komt voort uit een van de eerste onderlinge verzekeringen. Hierin werden de stallen van twintig boeren verzekerd voor brand, vanuit een gezamenlijke kas. Ze beperkten daarnaast hun risico's, door elkaars gebouwen te controleren. En ze trokken samen op om de schade te beperken als er dan toch iets misging. In de strategie keert Univé hiernaar terug. Want de kracht van Univé is: samen risico's voorkomen, de gevolgen beperken én als dat nodig is verzekeren. Univé beweegt zich de komende tijd van de verzekeringsmarkt naar de 'zekerheidsmarkt'.

Dit heeft geleid tot de volgende 6 speerpunten voor de komende jaren;

1. Voorkomen, beperken en verzekeren

De nieuwe generatie klanten wil niet alleen een verzekeringsproduct, maar wil iemand die ze helpt meer zekerheid te krijgen. Zodat ze geen risico's lopen die ze niet kunnen dragen.

Dit past bij Univé: alleen verzekeren is nooit het doel geweest.

Risico's voorkomen, schade beperken, en als dat niet kan gewoon goed verzekeren: dát is wat Univé doet. Hiervoor wordt het assortiment verbreed met slimme diensten die alledaagse risico's zo klein mogelijk maken. Maar ook met praktische oplossingen voor als er toch iets misgaat.

2. Samen, Dichtbij en Doen!

Alles wat Univé doet, doet ze vanuit haar aangepaste merkwaarden: Samen, Dichtbij en Doen! Univé is een coöperatie; elkaar helpen en samen risico's delen zit in de genen. Univé staat van oudsher midden in de maatschappij en is met ruim 130 winkels altijd in de buurt. Univé maakt deel uit van bestaande clubs en verenigingen, maar ook van nieuwe communities. Medewerkers van Univé zijn daadkrachtig, komen met praktische oplossingen, kijken vooruit en ondernemen direct actie als het nodig is.

3. Doelgroep: focus op gezinnen, kleinzakelijke klanten en communities

Univé is er voor iedereen en sluit niemand buiten. In marketing, productontwikkeling en innovatie ligt wel de focus op een aantal doelgroepen die passen bij de achtergrond en ambitie van Univé. Bijvoorbeeld gezinnen, familiebedrijven, agrariërs, het mkb, communities en vraagbundelaars.

4. Assortiment op basis van levensmomenten

Iedere klant heeft momenten in het leven dat er ineens veel verandert. Die levensmomenten brengen nieuwe, vaak bij de klant onbekende risico's met zich mee. Op die momenten wil Univé er zijn. Daarom ontwikkelt Univé haar assortiment op basis van die levensmomenten. Bijvoorbeeld producten en diensten voor ouderen, rond het levensmoment 'Langer Thuis Wonen': persoonlijke zorg, een boodschappenservice en 24/7 contact met professionele zorgverleners. Of voor jonge bedrijven: producten en diensten rond het moment dat de eerste medewerker wordt aangenomen. In 2017 test Univé meerdere nieuwe producten en bundels rond de levensmomenten en brengt deze na een positieve beoordeling op de markt.

5. Zekerheidsmerk

Univé verandert steeds meer in een echt zekerheidsmerk. Met de focus op het voorkomen van risico's en beperken van schade. Met meer adviesproducten, en slimme oplossingen. Hierdoor zullen de klanten van Univé minder kans hebben op schade, zowel materieel als immaterieel. De risico's die overblijven blijft Univé gewoon goed verzekeren. En als er dan schade is, is Univé dichtbij, voor snelle en praktische hulp. Zo biedt Univé haar klanten gemoedsrust en zekerheid.

6. Persoonlijke omnichannel klantbediening

De medewerkers van Univé kennen hun klanten en hun persoonlijke en zakelijke situatie. Door deze kennis goed te gebruiken kan Univé passend advies geven en klanten altijd op een persoonlijke manier benaderen. Univé streeft naar een klantbenadering die over alle kanalen heen consistent is. Univé kiest voor mobile first: we gaan van een verzekeraar met winkels en een website naar een online dienstverlener met winkels.

Ook werkt Univé toe naar een omnichannel klantbediening: een vernieuwende kanalenmix die de klant in staat stelt om zaken te regelen op de tijd en plaats die hem uitkomt. En waarin je probleemloos kunt wisselen tussen kanalen: social media, web, winkel en telefoon.

Het realiseren van bovenstaande strategische doelstellingen moet leiden tot een krachtig en eenduidig Univé. De strategie 'Terug naar de kracht van Univé' is een richtinggevend document maar vraagt in 2017 nog een vertaling in een daadwerkelijk transitieplan voor de periode tot en met 2020. Hierbij zullen keuzes moeten worden gemaakt welke forse inbreuk kunnen hebben op de structuur en het verdienmodel van de Regionale Univé's.

Univé Stad en Land

Vanuit het bovenstaande formuleperspectief anticipeert Univé Stad en Land door zich de komende jaren te focussen op die zaken die met grote mate van zekerheid relevant zijn voor een succesvolle transitie gedurende de periode tot en met 2020.

Op basis van een eigen aanvullende strategische (risico) analyse zijn de onderstaande doelstellingen en belangrijkste aandachtspunten/activiteiten voor de komende jaren voor Univé Stad en Land gedestilleerd.

1. Klant(beleving)

De in 2016 ingezette herinrichting van onze commerciële organisatie draagt bij aan het realiseren van de ambities ten aanzien van zowel klanttevredenheid, portefeuille- en kostenontwikkeling en beheersing van kwaliteit. Met als belangrijke doelstelling het streven naar een positieve bijdrage van het bemiddelingsbedrijf aan het financieel resultaat van Univé Stad en Land als geheel.

Geformuleerde ambities:

- In alle vormen van onze klantbediening streven we ernaar verwachtingen te overtreffen.
- We vergroten ons aandeel in de keuzes van de klant, op basis van goed advies en goede producten.
- We sturen actief op de kanaalkeuze van de klant. De winkels vormen primair een hoogwaardig advieskanaal.

2. Medewerkers

Essentieel voor het realiseren van onze ambitie. Leidinggevenden en medewerkers in hun kracht laten staan, zowel op kennisniveau als competenties, ondersteunt het realiseren van onze ambities. Om ons tijdig te kunnen aanpassen aan de ontwikkelingen in de verzekeringsmarkt en Univé Formule is het van belang ons verandervermogen verder te vergroten.

Geformuleerde ambities:

- Onze medewerkers zijn vakmensen, kennen hun verantwoordelijkheden, voelen zich vrij om keuzes te maken in het belang van de klant en het bedrijf.
- Eigenaarschap, verantwoordelijk zijn en het recht te rapporteren zijn voor iedereen vanzelfsprekend.

3. *Beheersing*

We werken aan een organisatie die “in control” is en die leert van gemaakte fouten.

Geformuleerde ambities/activiteiten:

- We verbeteren en borgen de kwaliteit in het klant-, voortbrengings- en managementproces.
 - Verdere implementatie van een operational control framework (1^e en 2^e lijnscontroles, verbeteren door inrichten van (klant/proces ketens).
 - Continu monitoren, verbeteren en borgen van datakwaliteit in onze systemen.
- Hiertoe ontstaat de noodzaak tot nog verdergaande standaardisering van systemen, processen en actieve managementsturing hierop.

4. *Financieel*

Een blijvend financieel gezond bedrijf, in zowel groei van de inkomsten als het behalen van een acceptabel resultaat. Alle activiteiten dragen positief bij aan resultaat.

- Bewaken van en bijsturen op rendementsontwikkelingen (schade/premie) binnen de verzekeraar.
- De kosten in het voortbrengingsproces van commercieel bedrijf én verzekeraar dalen door verdere standaardisering, selfservice via online/app, Straight Through Processing voor acceptatie en claimprocessen alsmede een continu proces van verbeteren van uitvoering van processen (zie beheersing).
- De toegevoegde waarde van distributieketens moet omhoog.
- Per saldo zullen we hetzelfde werk met minder mensen (moeten) doen.

Maatschappelijke betrokkenheid

Univé Stad en Land is altijd dichtbij. Als een regionaal betrokken organisatie hebben wij oog voor de ontwikkelingen in ons werkgebied en nemen wij op verschillende terreinen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Vanuit de Univé Formule worden tal van aansprekende organisaties en evenementen gesponsord. Enkele sprekende voorbeelden hiervan zijn SC Heerenveen en het Univé Gym Gala.

Binnen het werkgebied kunnen ook circa 300 andere organisaties en verenigingen op enigerlei wijze rekenen op ondersteuning door Univé Stad en Land. Bovendien participeren wij in maatschappelijke en ondernemersnetwerken, van waaruit ook diverse sociaal maatschappelijke projecten worden ondersteund.

Stichting voor Elkaar

Vanuit de Stichting Voor Elkaar ondersteunen wij door onze leden aangedragen projecten met een meerwaarde voor de directe leefomgeving van onze leden.

De vele aanvragen worden beoordeeld door een afvaardiging van onze Ledenraad en acht geselecteerde initiatieven gaan met elkaar in competitie om zo veel mogelijk stemmen te verkrijgen. Daarnaast dragen we op lokaal niveau ook graag bij aan kleinere maar zeer waardevolle initiatieven ter verbetering van de eigen leefomgeving.

Governance

Ledenraad

De Ledenraad bestaat ultimo 2016 uit 19 leden (min. 15-max. 25) en heeft naast een aantal formele, statutaire taken ook een belangrijke rol als sparringpartner van het directieteam. De periodieke interactie van het directieteam met de Ledenraad in de vorm van themabijeenkomsten en 2 reguliere vergaderingen versterkt de governance als geheel. In verband met de veranderingen in de samenstelling van het directieteam heeft de Ledenraad in 2016 twee extra vergaderingen gehouden.

Het directieteam en de Raden van Commissarissen leggen ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid verantwoording af aan de Ledenraad. De Ledenraad geeft decharge voor het gevoerde beleid c.q. toezicht en stelt de jaarrekening en winstverdeling vast.

Bestuur en toezichthouders Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De Coöperatie Univé Stad en Land U.A. kent een statutair benoemde Raad van Bestuur (ultimo 2016 4 leden) en een Raad van Commissarissen (3 leden).

Op 1 oktober 2016 is de heer P.J. Varekamp als directievoorzitter toegetreden tot het directieteam. Hiermee is de in januari 2016 ontstane vacature ingevuld. In het werving- en selectieproces is voldaan aan de eisen en richtlijnen ten aanzien van het toetsen van geschiktheid en betrouwbaarheid, alsmede het eigen geformuleerde beloningsbeleid.

Het directieteam fungeert als beleidsbepaler en de Raad van Commissarissen heeft een toetsende rol en ziet toe op het gevoerde beleid. De Raad van Commissarissen is gedurende 2016 zesmaal in vergadering bijeen geweest en heeft een viertal themabijeenkomsten bijgewoond om zich verder te verdiepen in ontwikkelingen in de markt en de impact, strategie en voortgang hiervan binnen Univé Stad en Land.

Bestuur en toezichthouders Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

De Raad van Bestuur van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. wordt gevormd door dezelfde leden als het directieteam van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Daarnaast heeft Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. een eigen Raad van Commissarissen, bestaande uit drie leden. Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. staat onder toezicht van en rapporteert zelfstandig aan DNB.

De Raad van Commissarissen is gedurende 2016 viermaal in vergadering bijeen geweest en heeft een viertal themabijeenkomsten bijgewoond om zich verder te verdiepen in ontwikkelingen in de markt en de impact, strategie en voortgang hiervan binnen Univé Stad en Land.

Voor een meer specifieke toelichting wordt verwezen naar de zelfstandige jaarrekening van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Overige

De Raden van Commissarissen kennen twee gezamenlijke subcommissies, te weten een Risk- en Auditcommissie en een Human Resources Commissie. Zij houden toezicht op deze specifieke aandachtsgebieden en adviseren hierover beide Raden van Commissarissen.

De gecombineerde Risk- en Auditcommissie van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. houdt (als subcommissie van de beide Raden van Commissarissen) toezicht op de (financiële) verslaglegging van de organisatie en de bevindingen van de accountant daaromtrent en stelt daarnaast vanuit haar eigen onafhankelijke positie vast dat de opzet van het risicobeheersingssysteem voldoende waarborgen kent voor een beheerste bedrijfsvoering.

Bij de wijzigingen in de samenstelling van het directieteam en de Raden van Commissarissen wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen. Bij de selectie van leden van het directieteam en toezichthouders wordt met name het (collectieve) geschiktheidsaspect zwaar gewogen. In het geval van toekomstige vacatures zal bij gelijke geschiktheid (incl. bijdrage in/aan collectief) de voorkeur uitgaan naar vrouwelijke kandidaten.

De leden van het directieteam als ook de leden van de Raden van Commissarissen hebben in 2016 deelgenomen aan relevante opleidingen en gerichte inhoudelijke bijeenkomsten.

Alle leden van het directieteam en de leden van de Raden van Commissarissen hebben de eed of belofte voor beleidsbepalers in de financiële sector afgelegd.

Met betrekking tot de inrichting van de governance is er sprake van een bij de aard, omvang en complexiteit passende uitwerking van beleid en uitvoeringsmaatregelen. Ook de eisen vanuit de normen omtrent beheerste en integere bedrijfsvoering, beheerst beloningsbeleid en deskundigheid/geschiktheid uit de Wft alsmede Solvency II (onder meer opzet en werking sleutelfuncties) zijn hierin verwerkt.

De bovenstaande inrichting maakt dat er voldoende waarborgen zijn voor een deugdelijk bestuur van de vennootschap, alsmede het goed kunnen vervullen van haar toezichtstaak door de Raad van Commissarissen en is passend bij de omvang en aard van de activiteiten van de vennootschappen.

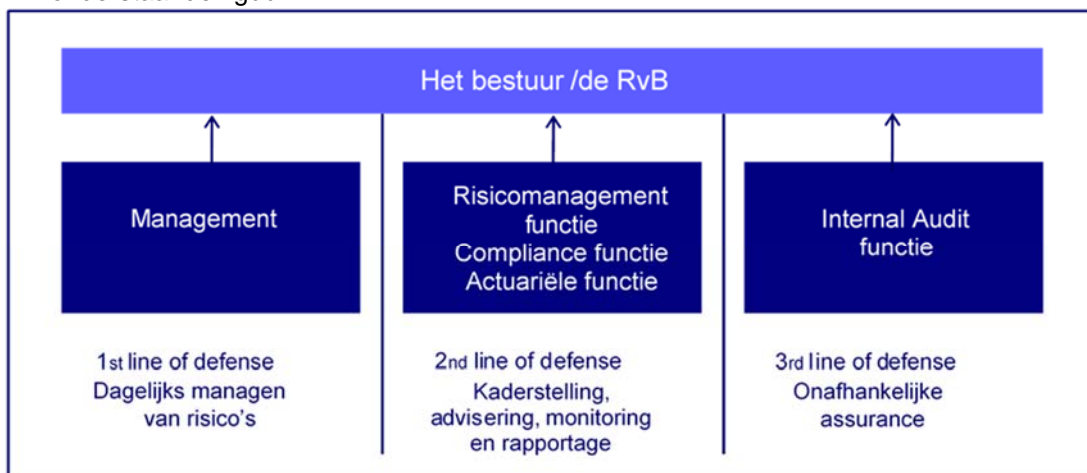
Risicomanagement

Doelstelling

Een beheerste en integere bedrijfsvoering waarin verantwoord met risico's wordt omgegaan, draagt bij aan het zekerheidsmerk Univé. Realisatie van de doelstellingen binnen de gewenste risicobereidheid en binnen de kaders van wet- en regelgeving waarborgt de continuïteit en betrouwbaarheid van Univé Stad en Land. Dit zijn de motieven om het risicomanagement- en interne controlesysteem optimaal in te richten.

Governance en beleid

Het risicomanagement- en controlesysteem binnen Univé Stad en Land is ingericht volgens het model van de 'three lines of defense'. Het model van de 'three lines of defense' is weergegeven in onderstaande figuur:

De eerste lijn wordt gevormd door het lijnmanagement, dat in de eerste plaats verantwoordelijk is voor het beheersen van risico's.

De functies Actuarieel (uitbesteed aan externe partij), Risicomanagement en Compliance vormen de tweede lijn. Deze afdelingen ondersteunen en houden toezicht op de eerste lijn, onder meer door kaderstelling voor de beheersing van risico's, advisering, monitoring en rapportage over de beheersing van risico's.

De functie Internal Audit (door alle Regionale Univé's uitbesteed aan Univé Services) vormt de derde lijn. Deze afdeling heeft een controlerende functie en geeft via rapportages inzicht in de effectiviteit van de beheersing van de belangrijke risico's.

De functies Actuarieel, Risicomanagement, Compliance en Internal Audit worden samen aangeduid als de sleutelfuncties. De sleutelfuncties werken op basis van charters waarin de afbakening van de activiteiten met de andere lijnen duidelijk is omschreven.

Het risicomanagement beleidsraamwerk is opgebouwd uit verschillende beleidsdocumenten. In het risicomanagementbeleid is de visie, algehele strategie en de samenstelling van het risicomanagement- en interne controlesysteem van Univé Stad en Land beschreven. In het onderliggende risicomanagementstrategie is de strategie voor de beheersing van het operationeel risico en de financiële risico's van Univé Stad en Land beschreven.

Activiteiten in het verslagjaar

Eerste lijn

De eerste lijn richtte zich in het verslagjaar op het verder vorm geven van het risicomanagement- en interne controle systeem in de reguliere bedrijfsvoering. De kernprocessen zijn in kaart gebracht en per kernproces is risico-gebaseerd een set aan beheersmaatregelen bepaald en ingevoerd. Ten aanzien van de verzekeraar zijn deze processen geheel doorlopen en worden periodiek 1^e lijnscontroles uitgevoerd. Voor het bemiddelingsbedrijf is in 2016 gestart met het verbeteren en implementeren van genormeerde advies- en voortbrengingsprocessen.

In het jaarplan 2017 is de adequate beheersing van deze risico's een belangrijk speerpunt en dient verdere uitwerking van normeren van processen, het identificeren van risico's, het ontwerpen en monitoren van effectieve beheersingsmaatregelen verder vorm krijgen. Hiertoe is inmiddels een programma ingericht waarin deze elementen van een goed functionerend beheersingskader worden gerealiseerd.

Tweede lijn

Voor de tweede lijn lag in het verslagjaar evenals in het voorgaande jaar de focus onverkort op de ondersteuning bij de verdere inbedding van het risicomanagement- en interne controlesysteem in de reguliere bedrijfsvoering en op het optimaliseren van de aansluiting van haar werkzaamheden op de activiteiten van de eerste en derde lijn met betrekking tot het integraal managen van risico's. Elk kwartaal wordt in de risicorapportage inzicht gegeven in het risicoprofiel van Univé Stad en Land als geheel.

In de rapportage worden de belangrijke risico's, verbeterpunten en status ten opzichte van de risicobereidheid beschreven, waarmee de Raad van Bestuur en het lijnmanagement worden ondersteund bij het dagelijks managen van de risico's. Ook is in het verslagjaar onder regie van de tweede lijn de risicobereidheid geactualiseerd en een Eigen Risico Beoordeling (ERB) uitgevoerd. In het gehele verslagjaar vond structureel overleg plaats tussen de sleutelfuncties.

Door de compliance functie is in het verslagjaar onder meer aandacht besteed aan monitoring van onder meer de naleving van de sanctiewet, zorgplicht, privacy, beloningsbeleid, uitbestedingsbeleid en regelgeving en eisen ten aanzien van vakbekwaamheid (Wft-diploma's). Daarnaast is er specifiek aandacht voor activiteiten in kader van awareness rond naleving van (interne) regelgeving.

De actuariële functie is uitbesteed aan Arcturus B.V. De actuariële functie richt zich in belangrijke mate op de activiteiten van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. De actuariële functie heeft in het verslagjaar onder meer onderzoek verricht naar de toereikendheid van de technische voorzieningen, het premie- en acceptatiebeleid, het herverzekeringsprogramma voor 2017 en het vernieuwde beleggingsbeleid (ingaaend 2017). Daarnaast heeft zij reviews uitgevoerd op de SKV berekeningen, de ERB en de jaar- en kwartaalrapportages naar de toezichthouder.

Derde lijn

Vanuit Internal audit (door alle Regionale Univé's uitbesteed aan Univé Services) hebben audits plaatsgevonden op thema's rondom de invoering van Solvency II (sleutelfuncties risicomanagement en actuariële, gereedheid Solvency II als geheel, uitvoering van ERB, evaluatie van de governance), beheerst beloningsbeleid, beheersing van risico's in/met QIS en uitbesteding. Daarnaast heeft Internal Audit onderzoek verricht naar het verandervermogen van de organisatie. Jaarlijks wordt een Internal Audit Plan opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd.

Risico's en risicobereidheid

Er is sprake van een periodieke integrale omgevingsanalyse, risicodiagnoses per risicogebied, het identificeren van bestaande beheersingsmaatregelen, de verankering hiervan in de organisatie en het beoordelen van de effectiviteit van de beheersingsmaatregelen door middel van lijncontroles en onafhankelijke audits.

Voor de meest bedrijfskritische risico's, waaronder de strategische, verzekeringstechnische en financiële risico's, wordt deze cyclus inmiddels continu doorlopen, met actieve betrokkenheid van het directieteam en (lijn)management.

De belangrijkste risico's voor de gehele organisatie betreffen de strategische risico's ten aanzien van eerder genoemde marktontwikkelingen (verdere digitalisering, lagere omzet) in combinatie met het beperkte verander- en anticiperend vermogen binnen de Univé Formule als geheel en Univé Stad en Land. De strategische en organisatorische veranderingen binnen Univé vragen meer dan voorheen resultaatgerichtheid, deskundigheid en veranderingsbereidheid van medewerkers, alsmede strategisch leiderschap, overtuigingskracht en voorbeeldgedrag van het (lijn)management. Het meenemen en faciliteren van zowel de medewerkers als het (lijn)management bij deze veranderingen zal mede bepalend zijn voor het succes ervan.

Om deze risico's te beheersen is in het verslagjaar gestart met een traject om de verdere ontwikkeling van de gewenste stijl van leiderschap binnen Univé Stad en Land te ondersteunen en medewerkers in hun kracht te laten komen, binnen of buiten Univé Stad en Land.

Ook ten aanzien van beheersing van risico's in operationele processen (onder meer advies/zorgplicht, efficiency voorbrengingsprocessen in kernsysteem QIS, consequent toepassen wet- en regelgeving), dient het beheersingskader verder te worden versterkt. Heldere duidelijke normering, identificatie van de risico's en effectieve beheersingsmaatregelen en risicogebaseerd 1^e

en 2e lijnscontroles hierop vormen de uitgangspunten voor een programma in 2017 dat de beheersing van operationele kwaliteit dient te borgen. Hiermee worden met name de risico's rondom de doelstellingen ten aanzien van klantbeleving en kosten gemanaged en uiteindelijk beheerst.

Univé Stad en Land kent een gematigd defensief beleid voor wat betreft financiële risico's inclusief het gebruik van financiële instrumenten. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

Brandverzekeraar specifiek

Risicobeleid

Als gevolg van de aard en omvang van de verzekeringsportefeuille in combinatie met het gevoerde (risico)beleid is er sprake van een laag (basis) risicoprofiel. Dit past naar de mening van het directieteam bij de grondbeginselen van een Coöperatie. De stabiele resultaten (netto schade, uitloop oude jaren, rendement beleggen) tonen aan dat risico's daadwerkelijk beheerst worden. In 2016 hebben zich geen belangrijke wijzigingen in het risicoprofiel van de verzekeraar voorgedaan.

De lage risicobereidheid van de verzekeraar en de op basis daarvan genomen maatregelen ten aanzien van verzekeringstechnische- en beleggingsrisico's zal ook in de komende jaren leiden tot weinig volatiele financiële jaarresultaten.

De uitkomsten van de risicodiagnose, lijncontroles en audits geven aan dat op de belangrijkste operationele risicogebieden voldoende beheersing van de belangrijkste risico's verondersteld mag worden. Op de bedrijfskritische processen acceptatie en schaderegeling wordt dit aangetoond met de uitkomsten van lijncontroles en audits. Door de impact van implementatie van het nieuwe administratiesysteem QIS in 2015, zijn de lijncontroles tijdelijk gestaakt. Deze zijn in 2016 hervat. Door middel van een externe beoordeling (TPM) kan worden geconcludeerd dat ook de IT uitbestedingsrisico's in voldoende mate zijn gemitigeerd.

Maandelijks wordt de performance afgezet tegen de uitgangspunten/doelstellingen uit het jaarplan/meerjarenplan.

Solvency II

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft te maken met de wettelijke toezichtseisen voortvloeiend uit het Europese Solvency II project. Het besturen en managen van de relatie tussen missie, doelstellingen, risicobeleid, risicobeheersing en vereist en aanwezig kapitaal staat hierbij centraal. Hierbij is telkens geredeneerd vanuit het perspectief van de aard, omvang en complexiteit van de verzekeraar met coöperatieve grondbeginselen.

De verzekeraar actualiseert jaarlijks haar risicohouding, risicoprofiel alsmede haar risicomangementstrategie in het algemeen en per risicocategorie (verzekeringstechnisch risico, marktrisico (beleggingen), tegenpartijrisico en operationeel risico).

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft in haar risicomangement- en kapitaalbeleid de uitgangspunten voor de risicobereidheid van financiële risico's in het algemeen en het solvabiliteitsrisico weergegeven. De aanwezige solvabiliteit ultimo 2016 (195%) is ruim voldoende om mogelijke risico's en verval van kapitaal te kunnen opvangen. De interne minimumeis is vastgesteld op 155% van het benodigde kapitaal volgens het Solvency II-model ad € 17,3 mln.

In een Eigen Risico Beoordeling (ERB) wordt inzicht verkregen in de relaties tussen de doelstellingen, het basis risicoprofiel (incl. beheersing) en het aanwezige en benodigde kapitaal van de onderneming gedurende de komende vijf jaar. Bovendien wordt het effect van de verschillende (stress)scenario's op de aanwezige en noodzakelijke solvabiliteit doorgerekend en weergegeven. De ERB verschaft het directieteam een goede analyse van de samenhang in (verwacht) rendement, risico's en kapitaal. Het kapitaalbeleid beschrijft op welke wijze de verzekeraar in alle mogelijke scenario's de samenhang tussen het aanwezige en benodigde kapitaal beheerst.

In de ERB 2016 zijn de volgende scenario's verwerkt;

1. "Catastrofe": grote storm gevolgd door kleine storm
2. "Disruptie": nieuwe toetreders versnellen portefeuille krimp
3. "Cybercrime": slachtoffer van hack met ransomware
4. "Claims": toename kleine schades
5. "Recessie": nieuwe financiële crisis, terugval kredietwaardigheid banken en herverzekeraar
6. "Pyromaan": grote en kleine brandschades

Alleen in scenario 5 is er sprake van een terugval tot onder 100%. In dit geval kan door een aantal maatregelen (waaronder andere herverzekeraar, aanvullend kapitaal uit Coöperatie) de solvabiliteit binnen twee jaar weer worden hersteld. In enkele andere scenario's kan niet meer worden voldaan aan de interne minimumgrens van 155%. In die gevallen volstaat een storting van aanvullend kapitaal uit de Coöperatie om weer te voldoen aan de interne grenswaarde.

Vanaf 2016 wordt gerapporteerd onder het Solvency II regime, waarbij elk kwartaal de Quantitative Reporting Templates (QRT's) zijn ingediend bij de DNB. In 2017 zal voor het eerst over geheel 2016 gerapporteerd worden aan de DNB (full measures), waarbij tevens een verklaring van de externe accountant wordt afgegeven. Deze full measures bestaan zowel uit de QRT's als een nieuw rapport voor publicatie naar het publiek (SFCR) en een nieuw rapport voor de toezichthouder (RSR).

In 2016 is verdere invulling gegeven aan de implementatie van Solvency II, waarbij de interne processen zijn aangescherpt, een risicobeheersingsraamwerk is opgesteld en de datakwaliteit binnen de organisatie verder is versterkt.

Meer informatie

Voor meer informatie wordt verwezen naar de zelfstandige jaarrekening van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Resultaten

Resultaat verzekeren

Het resultaat uit de activiteit verzekeren kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2016	2015	+ / -/-
Verdiende premie	26.444	26.766	-322
Af: Herverzekeringspremie	3.710	3.632	78
<i>Netto premie</i>	<i>22.734</i>	<i>23.134</i>	<i>-400</i>
Bruto schade	9.322	9.616	-294
Af: Aandeel herverzekeraar	-1.324	-551	-773
Overige technische lasten/mutatie overige voorzieningen	153	118	35
<i>Netto schade</i>	<i>8.151</i>	<i>9.183</i>	<i>-1.032</i>
Bruto resultaat verzekeren	14.583	13.951	632
Provisielast	5.417	5.558	-141
Overige bedrijfskosten	4.438	4.460	-22
Bedrijfskosten	9.855	10.018	-163
Resultaat verzekeren	4.728	3.933	795

Premie

De verdiende premie is ten opzichte van 2015 met 1,2% gedaald. De belangrijkste reden is de lichte krimp van de brandportefeuille, het aantal brandpolissen is in 2016 gedaald met 0,8%.

Herverzekeringspremie

De betaalde herverzekeringspremies komen ten goede aan de externe herverzekeraar. In ruil hiervoor nemen zij risico's boven een bepaald bedrag voor hun rekening.

De stijging van de herverzekeringspremie 2016, ten opzichte van 2015, wordt veroorzaakt door per saldo lagere herverzekeringstarieven en hogere reïnstatementpremies (+ €0,26 mln.).

Schade

Het bruto schadepercentage (bruto schade / verdiende premie) over boekjaar 2016 bedraagt 35,3% (boekjaar 2015 35,9%). Het schadejaar 2016 kent 14 grote schaden (> €50.000) met een totale schadelast ad €3,2 mln.. Een deel van deze schade (het gedeelte boven de €250.000) kan worden verhaald op de herverzekeraar (€1,1 mln.).

<i>Claims</i>	2016	2015
Reguliere schades	7.162	7.362
Storm, blikseminslag, neerslag en andere natuur	912	2.041
Niet gedekt, beneden eigen risico	1.929	796
Aantal ingediende claims	10.003	10.199
Claims van €25.000 tot €50.000	4	13
Claims van €50.000 tot €100.000	5	3
Claims van €100.000 tot €250.000	6	5
Claims van €250.000 tot €500.000	0	1
Claims boven €500.000	3	1
	18	23

De technische lasten hebben betrekking op de kosten die rechtstreeks verband houden met de verzekeringsportefeuille. Hieronder vallen onder meer externe inspectie- en preventiekosten.

De provisielast is de (interne) vergoeding van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. aan Univé Stad en Land B.V. (intermediair) welke commerciële activiteiten uitvoert en hiervoor een marktconforme vergoeding ontvangt.

De overige bedrijfskosten hebben betrekking op de doorbelasting van Univé Stad en Land Organisatie B.V. welke specifieke verzekeringsactiviteiten uitvoert. Daarnaast bevatten de overige bedrijfskosten onder andere de kosten van informatiesystemen en een commerciële bijdrage aan het merk Univé.

Resultaat beleggen

Het resultaat uit de activiteit beleggen kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2016	2015	+ / -/-
Onroerend goed	-328	295	-623
Aandelen	223	223	0
Obligaties	198	-125	323
Overig vastrentend	88	482	-394
Bruto opbrengst	181	875	-694
Af: Kosten beleggingen	100	75	25
Resultaat beleggen	81	800	-719

Onroerend goed

De reguliere opbrengsten uit onroerend goed betreffen huuropbrengsten (intern en extern) op panden. Het interne gebruik wordt in de vorm van huur (% van actuele waarde) doorbelast aan de werkorganisaties (gebruikers).

Univé Stad en Land waardeert haar vastgoedportefeuille volgens bestaande richtlijnen tegen actuele waarde. De actuele waarde is een weerslag van de huidige gerealiseerde huur- en verkoopprijzen van vergelijkbare objecten in de verschillende (deels krimp-) regio's. De in de jaarrekening opgenomen actuele waarde is tot stand gekomen door een deel van de panden te laten waarden waarbij het grootste pand te Apeldoorn getaxeerd is door twee onafhankelijke taxateurs. De taxaties zijn verricht volgens de netto-huurwaarde-kapitalisatiemethode. Hierbij worden door de taxateur op basis van vergelijkbare transacties en specifieke (object/regio) elementen aannames gedaan voor wat betreft de markthuurwaarde en de kapitalisatiefactor. De taxaties zijn opgesteld met inachtneming van de aanbevelingen (2012) van het Platform voor taxateurs en accountants.

Het resultaat uit beleggingen in onroerend goed is in 2016 met € 1,1 mln. negatief (2015: € 0,7 miljoen negatief) beïnvloed door waardeveranderingen (op basis van de netto-huurwaarde-kapitalisatiemethode) van de panden.

De dynamiek van de vastgoedmarkt is in 2016 toegenomen, met dank aan de lage rente. Het huurprijsniveau is min of meer gelijk gebleven (landelijk) maar door dalende rente is er in sommige gevallen sprake van enige waardestijging of een verstevigd vertrouwen in de actuele waarde. Dit geldt ook voor Univé Stad en Land, echter door plaatselijke en/of gewijzigde omstandigheden zijn de waardes van een aantal panden naar beneden bijgesteld.

Het huidige beleid is erop gericht om het onroerend goed tegen marktconforme prijzen te vervreemden. In 2016 zijn de panden in Stadskanaal (Navolaan 15-39), Epe (Beekstraat 41-43) en Staphorst (Bergerslag 8) verkocht.

Overige beleggingen

Het beleggingsbeleid is gericht op groei van het vermogen en continuïteit op langere termijn. Uitgaande van een aantal langere termijn uitgangspunten (aanwezig/benodigd vermogen, risicotolerantie, verwachte resultaten en kasstromen, basis liquiditeit) wordt een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille vastgesteld.

In 2016 hebben we onze (3) vermogensbeheerders aangekondigd dat we begin 2017 afscheid zullen nemen en dat we ons vermogensbeheer gaan uitbesteden aan Kempen Capital Management N.V. met de bewaarder Kas Bank N.V.

Univé Stad en Land kent een defensief beleggingsbeleid.

Het beleggingsresultaat van obligaties in 2016 is inclusief een koerswinst van € 22.000 positief (in 2015 was dit een koersverlies van € 0,4 mln.).

De verdere daling van de gemiddelde rente op creditgelden heeft geleid tot een daling van de opbrengsten uit overige vastrentende beleggingen (met name deposito's).

Resultaat bemiddelen

Het resultaat uit de activiteit bemiddelen kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2016	2015	+ / -/-
Provisieopbrengsten en dienstverleningsovereenkomsten	15.127	15.664	-537
Provisieopbrengst Brandverzekeraar (1)	5.417	5.558	-141
Provisies totaal	20.544	21.222	-678
Af: Bedrijfskosten	23.088	22.340	748
Resultaat bemiddelen	-2.544	-1.118	-1.426

1) Deze opbrengst komt niet tot uitdrukking in de geconsolideerde jaarrekening. Het betreft een interne verrekening tussen de activiteiten verzekeren en bemiddelen.

Deze aangepaste weergave in het directieverslag is er op gericht een zo goed mogelijk beeld te geven van de ontwikkelingen van de (genormaliseerde) resultaten per activiteit.

Provisieopbrengsten

De opbrengsten uit bemiddeling staan onder druk. De provisieomzet uit bemiddeling voor Univé producten is in 2016 gestegen met 3,8% terwijl de provisieomzet uit overige bemiddeling is gedaald met 14,8%. Dit is mede een uitvloeisel van het beleid om meer eigen Univé producten te sluiten dan bij derden maatschappijen. Tevens is het jaar 2015 nog inclusief de provisie van Stad en Land Volmachten B.V. ad €0,4 mln., de activiteiten van dit bedrijf zijn per ultimo 2015 beëindigd.

De daling van de provisieopbrengsten van de Brandverzekeraar wordt veroorzaakt door een daling van de verdiende brandpremie en een verhoging van het provisie tarief voor zakelijke producten van 20% in 2015 naar 22% in 2016.

Wij verwachten voor de komende jaren een verdere verschraving van provisies en fee. Echter, door groei van de portefeuille verwachten wij de komende jaren een geringe stijging van de omzet uit bemiddeling.

Samenvatting resultaat per activiteit

In €1.000	2016	2015	+ / -/-
Resultaat Verzekeren	4.477	3.747	730
Resultaat Beleggen	81	800	-719
Resultaat Bemiddelen	-2.544	- 1.118	-1.426
Resultaat Univé Stad en Land Organisatie B.V.	-217	-4	-213
Resultaat Totaal	1.797	3.425	-1.628

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

In €1.000	2016	2015 *	+ / -/-
Salariskosten	11.773	12.054	-281
Sociale lasten	2.034	1.861	173
Pensioenlasten	1.688	1.509	179
Overige personeelskosten	3.190	2.943	247
Personeelskosten	18.685	18.367	318
Eigen acquisitiekosten	583	651	-68
Doorbelastingen Univé Formule	452	479	-27
Acquisitiekosten	1.035	1.130	-95
Immateriële vaste activa	124	124	0
Materiële vaste activa	405	354	51
Afschrijvingen	529	478	51
Huisvesting	1.764	1.908	-144
ICT	2.075	2.388	-313
Kantoorkosten	530	687	-157
Algemene kosten	3.476	2.107	1.369
Overige beheerskosten	7.845	7.090	755
Bedrijfskosten	28.094	27.065	1.029

*) Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Totale bedrijfskosten

De totale bedrijfskosten zijn ten opzichte van voorgaand jaar met 3,8% toegenomen. De stijging wordt veroorzaakt door een toevoeging aan de voorziening hersteladvies ad € 1,6 mln. Afgezien hiervan dalen de kosten, ten opzichte van 2015, met 2,2%. Ook in vorige boekjaren zijn er aanzienlijke kostenbesparingen gerealiseerd.

Personeelskosten

De totale personeelskosten zijn, ten opzichte van vorig jaar, gestegen met 1,7%. De stijging wordt veroorzaakt door de inzet van externe inhuurkrachten ad € 0,8 mln.

Het aantal medewerkers per 31 december 2016 bedraagt 313 (31 december 2015: 310).

Het ziekteverzuim over 2016 bedraagt 4,7% (2015: 3,9%).

Immateriële vaste activa

De afschrijvingen uit immateriële vaste activa (goodwill) bedragen € 124.000. De balanspost immateriële activa bedraagt nog slechts € 0,2 mln. en zal de komende 2 jaar volledig afgeschreven worden.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn met € 1,6 mln. negatief beïnvloed door een toevoeging aan de voorziening hersteladvies.

De bedrijfskosten zijn ten laste van de volgende activiteiten gebracht:

In €1.000	2016	2015 *	+ / -/-
Bemiddelen	23.088	22.340	748
Verzekeren	4.689	4.646	43
Beleggen	100	75	25
Kosten Univé Stad en Land Organisatie B.V.	217	4	213
Bedrijfskosten	28.094	27.065	1.029

*) Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Verwachtingen resultaten 2017

Voor het boekjaar 2017 wordt bij een normaal schadeverloop (meerjarig gemiddelde schade-premie verhouding van 40%) een (geconsolideerd) resultaat vóór belastingen verwacht van circa € 1,8 mln. vóór belasting.

De opbrengst uit bemiddelen staat als gevolg van hevige concurrentie (incl. inzet prijsvergelijkers) en de transparantie over adviesvergoedingen, onder druk. Ondanks deze omstandigheden verwachten we een lichte groei (1,4%) van de omzet uit bemiddelen.

In 2016 is het IT-systeem QIS ook voor alle zakelijke producten succesvol geïmplementeerd. De conversie van de particuliere producten naar QIS heeft reeds in 2015 plaatsgevonden. De conversie van de portefeuille (exclusief derdenproducten) heeft een forse impact op alle processen en klantcontacten. Door de benodigde inzet en aandacht voor de gevolgen van de invoering van het systeem QIS wordt in 2017 een (beperkte) reductie van de personeelsbezetting verwacht. De verwachte efficiencyvoordelen van het IT-systeem QIS voor de personeelsbezetting zal met name zijn beslag krijgen vanaf boekjaar 2018.

De komende jaren zullen we, binnen de kaders van de Univé Formule, middelen blijven inzetten op het gebied van gerichte (relatie)marketing, het optimaliseren/integreren van klant- en backofficeprocessen en daarbij noodzakelijke innovaties op het gebied van informatietechnologie. We streven naar een hogere graad van selfservice door relaties in de digitale kanalen door het gebruik van eenvoudige dialogen over eenvoudige(re) producten. In het voortbrengingsproces zal een hogere graad van straight-through-processing (afwikkeling voortbrengingsprocessen zonder verdere tussenkomst medewerkers) verder worden gerealiseerd. De klantbeleving en –tevredenheid wordt als belangrijke lange termijn succesfactoren gezien. Een verdere verlaging van de operationele kosten is met het oog op de verwachte krimp van marges op advies- en distributieactiviteiten cruciaal.

De daling van het personeelsbestand is in belangrijke mate afhankelijk van het realiseren van efficiencydoelstellingen op het gebied van onder meer het vergroten van de zelfredzaamheid van relaties (versterken mobiel- en onlinekanaal) en het vereenvoudigen, digitaliseren en standaardiseren van voortbrengingsprocessen van polissen en andere correspondentie.

Financiële positie

Voorstel winstverdeling

Het resultaat over het boekjaar 2016, *ná belastingen*, bedraagt € 1.778.000 positief (2015: € 2.845.000 positief). Het bestuur stelt voor het positieve resultaat ten gunste te brengen van de algemene reserve.

Solvabiliteit

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De solvabiliteit (garantievermogen/verdiende premie) ultimo 2016 is met 178% op een aanvaardbaar niveau dat noodzakelijk wordt geacht om de benodigde investeringen te kunnen doen om toegang tot de relatie te kunnen blijven houden en toegevoegde waarde te kunnen blijven leveren. De solvabiliteit is gedaald van 204% ultimo 2015 naar 178% ultimo 2016. Oorzaken hiervan zijn een correctie op het eigen vermogen (€ 3,2 mln.) als gevolg van het met terugwerkende kracht tot 1-1-2015 opnemen van een pensioenvoorziening (zie ook toelichting op de jaarrekening) en het feit dat in 2016 de ledenrekening (€ 9,2 mln.) volledig is uitbetaald. Streven is om de komende jaren dit percentage minimaal terug te brengen op 200%.

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Ook de solvabiliteit (Solvency II) van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. (€ 33,8 mln.) voldoet in ruime mate aan de wettelijke verplichting (€ 17,3 mln. (Solvency II)).

Tot slot

Wij danken iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het bereikte resultaat en kijkend naar onze enthousiaste medewerkers en de gezonde financiële basis zien wij de toekomst met veel vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.
2 juni 2017

De directie,

Pieter-Jan Varekamp
Ronald Booijsink
Chris Waterlander

Verslag Raad van Commissarissen

Governance

De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het directieteam en op de algemene gang van zaken in de Coöperatie Univé Stad en Land U.A.. Zij staat het directieteam met raad terzijde. De Raad van Commissarissen maakt een evenwichtige afweging van de belangen van de bij de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. betrokkenen, zoals haar leden, relaties, verzekerden en de medewerkers.

Voor het uitoefenen van haar functie kwam de Raad van Commissarissen in 2016 zes keer bij elkaar en nam zij vier keer deel aan (strategische) themasessies van het directieteam en de Raad van Commissarissen.

De taken van de Raad van Commissarissen betreffen uitdrukkelijk ook de onderwerpen risicobeheer, deskundigheid en beloning. Hiertoe is minimaal een lid van de Raad van Commissarissen van Coöperatie Univé Stad en Land U.A., evenals minimaal een lid van de Raad van Commissarissen van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. vertegenwoordigd in de subcommissies Risk- en Auditcommissie (2016: 5 vergaderingen) en Human Resources Commissie (2016: 2 vergaderingen). De voorzitter van de Raad van Commissarissen woont periodiek een vergadering van de Ondernemingsraad bij.

Samenstelling directieteam

Wij zijn verheugd dat wij het directieteam na een zorgvuldig werving- en selectieproces per 1 oktober 2016 hebben kunnen versterken met de heer P.J. Varekamp. Hiermee is de vacature van directievoorzitter, zoals deze is ontstaan begin 2016, weer ingevuld.

In januari 2017 heeft de heer A.G. Vrijmoeth (directeur commercie) aangegeven ruimte te willen maken voor ander leiderschap. Wij zijn de heer Vrijmoeth veel dank verschuldigd voor zijn bijdrage aan de ontwikkeling van Univé Stad en Land.

Strategische agenda

De impact van snel veranderende marktomstandigheden op Univé (Stad en Land) is onverminderd groot. Univé Formule heeft haar strategische koers op hoofdlijnen vastgesteld. De verdere uitwerking van de noodzakelijke transitie is onderhanden. Hierbij is het noodzaak dat iedereen zich bewust is van de urgentie om te anticiperen om de veranderende marktomstandigheden, de belangen van de klant onvoorwaardelijk voorop stelt en bereid is eventuele consequenties van de in te zetten veranderingen te nemen. Hierbij dient een zorgvuldig evenwicht te ontstaan tussen de klantperceptie (dichtbij, persoonlijk, coöperatie) en een (kosten)efficiënte inrichting van de activiteiten.

Vanuit deze strategische kaders zal de Raad van Commissarissen haar toezichhoudende rol blijven uitvoeren. Het belang van een efficiënte toekomstgerichte Univé Formule is groot.

Vanuit dit perspectief zal de Raad van Commissarissen de strategisch en organisatorische ontwikkelingen binnen de Univé Formule actief blijven volgen. In dit kader is er periodiek ook overleg tussen de voorzitters van de Raden van Commissarissen van de Regionale Univé's en de Coöperatie Univé U.A. alsmede themabijeenkomsten voor alle Commissarissen van Univé entiteiten.

De Raad van Commissarissen participeert actief in themasessies waarin, samen met de Raad van Commissarissen van de brandverzekeraar en het directieteam, bovenstaande strategische thema's worden getoetst aan de inhoud en voortgang van de veranderagenda van de Univé Formule en Univé Stad en Land.

Risicomanagement

De Raad van Commissarissen ziet er (via de Risk- en Auditcommissie) op toe dat de directie zorg draagt voor beleid dat is gericht op beheersing van gesignaleerde risico's. Het directieteam draagt er zorg voor dat dit beleid zijn weerslag vindt in procedures en maatregelen, dat relevante bedrijfsonderdelen en personen in kennis worden gesteld van dit beleid en dat het beleid en de procedures en maatregelen systematisch en onafhankelijk worden getoetst. Beheerste en integere bedrijfsvoering is hier het uitgangspunt.

De Raad van Commissarissen heeft in haar vergaderingen met de directie gesproken over de opzet en werking van het (3-lines-defence) risicomanagementsysteem, de risicohouding en het risicoprofiel.

Daarnaast bespreekt de Risk- en Auditcommissie ieder kwartaal de bevindingen van de functie Risicomanagement, de Compliance functie, de Actuariële functie en de Internal Audit functie.

Verslaggeving en wettelijke controle jaarrekening

De Raad van Commissarissen heeft (via de Risk- en Auditcommissie) toezicht gehouden op het financiële verslaggevingsproces, de wettelijke controle van de jaarrekening, inclusief de onafhankelijkheid van de accountant, en de opzet en werking van het risicobeheersingssysteem van de vennootschap. PWC heeft in onze opdracht de jaarrekening onderzocht.

De Raad van Commissarissen heeft de door het directieteam opgemaakte jaarrekening 2016 en het door PWC opgestelde accountantsverslag besproken met het directieteam en de accountant. Hierbij is uitvoerig stilgestaan bij de noodzaak tot versnelling in de uitvoering van de strategische veranderagenda binnen de Univé Formule en de impact daarvan op Univé Stad en Land alsmede de voortgang op beheersing van strategische en operationele risico's, waaronder ook specifieke compliancerisico's.

De jaarrekening is door PWC gecontroleerd en van een goedkeurende controleverklaring voorzien (opgenomen onder Overige gegevens).

Resultaat

Mede door de gunstige resultaten van de brandverzekeraar bedraagt het geconsolideerde resultaat na belastingen over 2016 €1.778.000 (2015: €2.845.000). Het resultaat is sterk beïnvloed door een dotatie aan de voorziening voor verplichtingen uit hoofde van nog te herstellen adviesdossiers en waardeverminderingen van het eigen onroerend goed. Het genormaliseerde bedrijfsresultaat stemt tot tevredenheid.

Wij hebben het vertrouwen dat het daadkrachtig uitvoeren van het jaarplan 2017 van Univé Stad en Land alsmede de strategische agenda vanuit de Univé Formule binnen twee tot drie jaar zal leiden tot een positieve bijdrage van de bemiddelingsactiviteiten aan het geconsolideerde resultaat.

Preadvies Raad van Commissarissen

Preadvies aan de Ledenraad

De Raad van Commissarissen adviseert op basis van de (bovenstaande) door haar verrichte toezichtstaken de Leden om:

- de jaarrekening 2016 vast te stellen;
- de winstverdeling vast te stellen conform het voorstel;
- de Raad van Commissarissen decharge te verlenen voor het gehouden toezicht;
- de directie decharge te verlenen voor het gevoerde beleid.

Tot slot

Vanaf deze plaats is veel dank verschuldigd aan de medewerkers, management en het directieteam van Univé Stad en Land.

Wij zien de toekomst met vertrouwen tegemoet.

De Raad van Commissarissen,
2 juni 2017

J. de Vries-in 't Veld (v), voorzitter

M. Kuipers (m)

H.J. Oude Alink (m)

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2016
(voor winstverdeling)

		31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Immateriële activa					
	(1)		158.000		282.000
Beleggingen					
<i>Terreinen en gebouwen</i>					
	(2)	8.775.000		9.137.000	
		5.233.000		7.478.000	
			14.008.000		16.615.000
<i>Deelnemingen</i>					
			2		2
<i>Overige financiële beleggingen</i>					
	(3)	3.763.758		3.563.955	
		5.792.972		7.022.391	
		914.211		1.567.227	
		9.991.330		41.765.793	
		95.454		171.489	
			20.557.725		54.090.855
			34.723.727		70.987.857
Vorderingen					
	(4)	421.948		455.636	
		1.363.611		918.987	
	(5)	57.624		376.333	
			1.843.183		1.750.956
Overige activa					
	(6)	1.054.922		1.457.954	
	(7)	44.596.347		12.461.505	
			45.651.269		13.919.459
Overlopende activa					
		109.412		365.551	
		57.240		31.058	
			166.652		396.609
Totaal activa					
			82.384.831		87.054.881

PASSIVA		31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
Eigen vermogen	(8)				
Overige reserve		45.408.080		42.562.910	
Onverdeeld resultaat		1.778.346		2.845.170	
			47.186.426		45.408.080
Achtergestelde schulden	(9)				
Ledenrekening			-		9.210.940
Technische voorzieningen	(10)				
Niet-verdiende premies		4.668.539		5.098.487	
Te betalen schaden					
- Bruto		5.802.869		3.794.971	
- Af: Herververzekeringsdeel		(1.858.088)		(1.124.996)	
Schadebehandelingskosten		73.000		101.000	
			8.686.320		7.869.462
Voorzieningen	(11)				
Pensioenen		4.466.072		4.249.390	
Latente belastingen		423.052		623.021	
Overige voorzieningen		2.099.000		1.029.000	
			6.988.124		5.901.411
Kortlopende schulden					
Schulden uit directe verzekering		2.485		601.732	
Schulden uit herververzekering		569.145		281.000	
Belastingen en premie sociale verzekeringen	(12)	1.414.298		1.376.791	
Univé Verzekeringen, in rekening-courant		2.434.910		1.814.088	
Overige schulden	(13)	1.124.559		884.585	
			5.545.397		4.958.196
Overlopende passiva	(14)				
Vooruitontvangen premies		11.699.813		11.329.897	
Onverdiende provisie bemiddeling		1.795.627		2.033.850	
Overige overlopende passiva		483.124		343.045	
			13.978.564		13.706.792
Totaal passiva			<u>82.384.831</u>		<u>87.054.881</u>

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016

		2016		2015	
		€	€	€	€
Technische rekening schadeverzekering					
Verdiende premies eigen rekening	(15)				
Bruto opbrengst premies		26.444.449		26.766.279	
Uitgaande herverzekeringspremie		(3.710.156)		(3.631.905)	
			22.734.293		23.134.374
Opbrengst uit beleggingen	(16)		16.601		368.684
Schaden eigen rekening	(17)				
Betaalde schaden		7.314.400		8.995.237	
Wijziging voorziening te betalen schaden bruto		2.007.898		621.245	
Geleden schaden		9.322.298		9.616.482	
Aandeel herverzekeraar betaalde schaden		(590.487)		(1.006.037)	
Wijziging voorziening aandeel herverzekeraar		(733.094)		454.753	
Aandeel herverzekeraar		(1.323.581)		(551.284)	
Mutatie voorziening schadebehandelingskosten		(28.000)		28.000	
Schadelast eigen rekening			(7.970.717)		(9.093.198)
Toegerekende kosten aan techn. rekening	(18)		(9.854.758)		(10.018.145)
Overige technische lasten			(181.081)		(90.211)
Resultaat technische rekening schadeverzekering			<u>4.744.338</u>		<u>4.301.504</u>

Niet-technische rekening		2016		2015	
		€	€	€	€
Resultaat technische rekening schadeverzekering			4.744.338		4.301.504
Provisie bemiddeling	(19)		15.126.889		15.664.163
Opbrengsten uit beleggingen	(20)				
Terreinen en gebouwen		667.140		1.027.040	
Opbrengsten uit overige beleggingen		330.700		851.814	
Gerealiseerd resultaat beleggingen		(102.501)		(213.129)	
Waardeveranderingen van beleggingen		(716.553)		(765.702)	
Bruto-opbrengst beleggingen		178.786		900.023	
Beleggingslasten		(48.051)		(68.861)	
Netto-opbrengst beleggingen		130.735		831.162	
Af: Toegerekend aan technische rekening		(16.601)		(368.684)	
			114.134		462.478
Bedrijfskosten	(21)				
Acquisitiekosten		1.034.567		1.129.611	
Personeelskosten		18.684.941		18.366.858	
Afschrijvingen portefeuillerechten		124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa		405.152		354.393	
Overige beheerskosten		7.845.050		7.089.997	
		28.093.710		27.064.859	
Af: Toegerekend aan technische rekening		(9.854.758)		(10.018.145)	
			(18.238.952)		(17.046.714)
Overige baten			57.017		34.200
Overige lasten			(6.469)		9.484
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen			1.796.957		3.425.115
Vennootschapsbelasting	(22)		(18.611)		(579.945)
Resultaat na belastingen			1.778.346		2.845.170

Geconsolideerd kasstroomoverzicht per 31 december 2016

		2016		2015	
		€	€	€	€
Resultaat na belastingen			1.778.346		2.845.170
Ongereaal. waarde mutaties onr. goed	(2)	1.142.147		732.000	
Waarde mutaties ov. financ. beleggingen	(3)	(177.334)		234.017	
Afschrijvingen portefeuillerechten	(1)	124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa	(6)	477.891		354.393	
Mutatie technische voorzieningen	(10)	816.858		836.298	
Mutatie pensioenvoorziening	(11)	216.682		3.947	
Mutatie overige voorzieningen	(11)	870.031		825.122	
Mutatie vorderingen / overlopende activa		137.730		112.009	
Mutatie schulden / overlopende passiva		713.106		(190.650)	
			4.321.111		3.031.136
Kasstroom uit operationele activiteiten			6.099.457		5.876.306
(Des)investeringen onroerend goed	(2)	1.464.853		583.000	
Aankopen/verstrekkingen ov. fin. belegg.	(3)	(60.793.320)		(10.609.773)	
Verkopen/aflossingen ov. fin. beleggingen	(3)	94.503.784		15.495.697	
Investeringen in (im)materiële vaste activa	(6)	(74.860)		(549.185)	
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten			35.100.457		4.919.739
Uitkeringen/onttrekkingen ledenkapitaal	(9)	(9.065.072)		(1.121.782)	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			(9.065.072)		(1.121.782)
Netto kasstroom			32.134.842		9.674.263
Liquide middelen per 1 januari	(7)		12.461.505		2.787.242
Liquide middelen per 31 december	(7)		44.596.347		12.461.505

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Algemene gegevens

Naam:	Coöperatie Univé Stad en Land U.A.
Statutaire vestigingsplaats:	Apeldoorn
Adres:	Christiaan Geurtsweg 8 , 7335 JV Apeldoorn
KvK-nummer:	08001597
DNB register:	7245009V8QQMUPPNRR85
AFM-register:	12015372

Activiteiten

De vennootschap en haar deelnemingen hebben tot doel het tot stand brengen van bemiddelingsovereenkomsten, het geven van financieel advies alsmede het tot stand brengen van verzekeringsovereenkomsten voor wat betreft woonverzekeringen.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De organisatie genereert jaarlijks ruime positieve kasstromen die voldoende zijn voor handhaving van de benodigde solvabiliteit. De verwachting is dat de komende jaren blijvend sprake is van een positieve kasstroom, dermate dat de solvabiliteit minimaal op peil blijft. Dit geldt zowel voor de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. als Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de organisatie.

Verbonden partijen

De verbonden partijen van Univé Stad en Land betreffen de bedrijven binnen de Univé Stad en Land Groep. Zie hiervoor het overzicht groepsstructuur per 1-1-2017.

Waarderings-en winstbepalingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van BW 2 Titel 9. Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of tegen het bedrag dat noodzakelijk is om de verplichting af te wikkelen.

Activa worden in de jaarrekening verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen aan Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zullen toevloeden en de waarde van de activa op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden. Passiva worden in de jaarrekening verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de afwikkeling van een bestaande verplichting gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden.

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord als kosten of opbrengsten. Financiële instrumenten worden niet langer in de balans opgenomen als een transactie ertoe heeft geleid dat alle rechten op economische voordelen of alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Baten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermeerdering van activa of vermindering van passiva, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermindering van activa of vermeerdering van passiva, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Er hebben zich, ten opzichte van vorig jaar boekjaar, geen wijzigingen in waarderingsgrondslagen voorgedaan.

De jaarrekening is opgesteld met de Euro als functionele valuta. De jaarrekening is opgesteld in hele euro's tenzij anders aangegeven. De jaarrekening is opgemaakt per 2 juni 2017.

Fouterstel

Op basis van een onderzoek naar de inhoud van het pensioencontract met de externe verzekeraar ASR is gebleken dat er over 2015 al, conform de huidige interpretatie van RJ271, een voorziening had moet worden getroffen voor toekomstige verplichtingen uit de overeenkomst met ASR. Deze fout dient mede te worden gezien in de context van de ontwikkeling van de interpretaties in het verslaggevingskader rondom RJ 271 die zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan. De belangrijkste reden dat er een voorziening getroffen moet worden is, dat het een toezegging betreft aan het personeel, voor reeds verrichte werkzaamheden, waartegenover voor de werkgever geen opbrengsten meer staan. Univé Stad en Land heeft voor haar medewerkers over de periode 1 januari 2005 tot en met 31 december 2014 een toegezegde pensioenregeling afgesloten. De opgebouwde pensioenrechten zijn ondergebracht in een winstdelend gesepareerd depot, wat per 31 december 2014 premievrij is gemaakt. In de uitvoeringsovereenkomst is afgesproken dat, zolang het depot in beheer is bij ASR, er aan deze verzekeraar over de waarde van het depot per einde van een boekjaar een vergoeding zal moeten worden betaald, ter gedeeltelijke dekking van risico's welke ASR loopt rond het beheer van het depot. Het effect op het vermogen is materieel waarbij voor het daadwerkelijke effect verwezen wordt naar de cijfermatige toelichting hieronder.

Indien een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, wordt deze middels een retrospectieve verwerking hersteld. Dit houdt in dat het eigen vermogen aan het begin van het voorafgaande boekjaar wordt herrekend alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het begin van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, wordt vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het voorafgaande boekjaar.

Na vaststelling van de jaarrekening 2015 is een materiële fout geïdentificeerd. Per 31 december 2015 is voor de verplichtingen uit de uitvoeringsovereenkomst met de pensioenverzekeraar over de voorziening met betrekking tot opgebouwde aanspraken in de periode 1 januari 2005 tot en met 1 januari 2015 geen voorziening gevormd.

Het effect op het vermogen is € 3.187.042 per 31 december 2015 en € 3.184.082 per 1 januari 2015. Het effect op het resultaat na belastingen voor het jaar 2015 is € 2.960. De vergelijkende cijfers voor het jaar 2015 zijn aangepast.

Een compleet overzicht van het effect op de financiële positie in de balans en de winst- en verliesrekening is als volgt:

	Goedgekeurde Jaarrekening 2015 €	Mutatie €	Vergelijkende cijfers Jaarrekening 2016 €
<u>Balans, passiva zijde</u>			
Eigen vermogen 01-01-2015	45.746.992	(3.184.082)	42.562.910
Onverdeelde winst	2.848.130	(2.960)	2.845.170
Eigen vermogen 31-12-2015	48.595.122	(3.187.042)	45.408.080
Pensioenvoorziening 01-01-2015	-	4.249.390	4.249.390
Belastingeffect accuut/latent		(1.062.348)	(1.062.348)
<u>Winst & Verlies rekening</u>			
Personeelskosten	18.362.911	3.947	18.366.858
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	3.429.062	(3.947)	3.425.115
Resultaat na belastingen	2.848.130	(2.960)	2.845.170
Belastingeffect accuut/latent		(987)	(987)

Grondslagen consolidatie

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en haar dochterondernemingen worden op basis van de integrale consolidatiemethode geconsolideerd.

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de onderneming en haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat.

Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de onderneming een meerderheidsbelang heeft, of waarin op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Bij de bepaling of beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend, worden financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten en direct kunnen worden uitgeoefend, betrokken. Participaties die worden aangehouden om ze te vervreemden worden niet geconsolideerd.

Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend.

Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd, evenals de binnen de Groep gemaakte winsten.

In de consolidatie zijn, in overeenstemming met de waarderings- en winstbepalingsgrondslagen, de volgende 100% groepsmaatschappijen opgenomen;

- Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., Apeldoorn
- Univé Stad en Land B.V., Apeldoorn
- Univé Stad en Land Organisatie B.V., Apeldoorn
- Stad en Land Participaties B.V., Apeldoorn

De Stichting Voor Elkaar is niet in de consolidatie opgenomen. De doelstelling van de stichting is om een bijdrage te verrichten in maatschappelijke doeleinden. Omdat de doelstelling en activiteiten van deze stichting dermate afwijken van de kernactiviteiten van Univé Stad en Land is deze stichting niet meegenomen in de consolidatie.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Grondslagen voor de balans

Immateriële vaste activa

Portefeuillerechten worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs en bijkomende kosten van de portefeuille. De geactiveerde portefeuillerechten worden lineair afgeschreven in 5 jaar, of indien lager, tot de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Op elke verslagdatum wordt beoordeeld of een indicatie aanwezig is die wijst op mogelijke bijzondere waardeverminderingen.

Beleggingen

Terreinen en gebouwen

Terreinen en gebouwen worden bij eerste opname tegen reële waarde gewaardeerd, inclusief de transactiekosten. Dit vastgoed wordt behandeld als lange termijnbelegging en gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de waarde van het onroerend goed in verhuurde staat. De bepaling van de reële waarde van het vastgoed is afhankelijk van locatie, kwaliteit, ouderdom en courantheid van het betreffende onroerend goed. De reële waarde wordt jaarlijks getoetst door middel van een interne inschatting van de onderhandse verkoopwaarde in verhuurde staat, de kwaliteit van langlopende huurverplichtingen en het berekende bruto-aanvangsrendement.

Bij het aflopen van huurcontracten en een voorgenomen verkoop wordt tijdig een onafhankelijke taxatie uitgevoerd door externe taxateurs met voldoende vakbekwaamheid en ervaring in de specifieke locaties en categorieën van vastgoed. Deze taxaties zijn taxateurs met voldoende vakbekwaamheid en ervaring in de specifieke locaties en categorieën van vastgoed. Deze taxaties zijn gebaseerd op recente markttransacties. Ook bij veranderingen in de verhuurde staat van het onroerend goed of in geval van leegstand en wijzigingen in locatie en vestigingsbeleid, wordt een onafhankelijke taxatie uitgevoerd.

Veranderingen in de reële waarde van de vastgoedbeleggingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen onder waardeveranderingen van beleggingen.

Overige financiële beleggingen

De aandelen, obligaties en participaties in beleggingspools worden gewaardeerd tegen actuele waarde zijnde de (onderliggende) beurskoers ultimo boekjaar. De gerealiseerde en ongerealiseerde koersresultaten worden direct in de resultatenrekening verwerkt. Voor ongerealiseerde koersresultaten van niet-frequent genoteerde beleggingen wordt een herwaarderingsreserve gevormd, onder aftrek van een voorziening voor latente belasting.

Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden als onderdeel van de aan- en verkoopprijs verantwoord.

De beleggingen in hypothecaire leningen, deposito's en andere financiële beleggingen worden tegen de geamortiseerde kostprijs gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, waar nodig onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

Overige activa

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde minus lineaire afschrijvingen. De lineaire afschrijvingen zijn gebaseerd op de verwachte levensduur en worden uitgedrukt in een percentage van de aanschaffingskosten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve heeft betrekking op:

- het positieve verschil tussen de actuele waarde en de boekwaarde van de terreinen en gebouwen op het moment dat de eerste herwaardering heeft plaatsgevonden;

De herwaarderingsreserve wordt gevormd onder aftrek van een latente belastingverplichting.

Achtergestelde schulden

Ledenrekening

De ledenrekening is gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Technische voorzieningen

Algemeen

De technische voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de uitstroom van middelen met daarbij waardering op nominale waarde van de verwachte uitstroom van de middelen.

Niet-verdiende premies

De voorziening voor niet-verdiende premies geeft het deel van de geboekte premies weer dat betrekking heeft op de niet-verstreken risicotermijnen. Deze voorziening voor niet-verdiende premies wordt apart voor ieder verzekeringscontract bepaald op basis van een dagelijkse pro-ratamethode. De mutatie in deze voorziening wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen teneinde de opbrengsten te verwerken gedurende de risicoperiode.

Te betalen schaden

Betreft de nog niet afgewikkelde schaden van het boekjaar en de voorafgaande boekjaren op basis van vaststelling per schade. Een eventueel aandeel van de herverzekeraar in de overlopende schaden is op de voorziening in mindering gebracht.

Voorziening schadebehandelingskosten

Deze voorziening betreft de afhandelingskosten van de nog niet afgewikkelde schaden. De voorziening wordt vastgesteld op basis van het aantal lopende schadedossiers per balansdatum en de verwachte afhandelingstijd.

Voorzieningen

Pensioenvoorziening

Op basis van het aanwezige pensioencontract met ASR, dient er voor uit dit contract voortkomende verplichtingen conform RJ271 een voorziening te worden gevormd. De belangrijkste reden dat er een voorziening getroffen moet worden is, dat het een toezegging betreft aan het personeel, voor reeds verrichte werkzaamheden, waartegenover voor de werkgever geen opbrengsten meer staan. Univé Stad en Land heeft voor haar medewerkers over de periode 1 januari 2005 tot en met 31 december 2014 een toegezegde pensioenregeling afgesloten. De opgebouwde pensioenrechten zijn ondergebracht in een winstdelend gesepareerd depot, wat per 31 december 2014 premievrij is gemaakt. In de uitvoeringsovereenkomst is afgesproken dat, zolang het depot in beheer is bij ASR, er aan deze verzekeraar over de waarde van het depot per einde van een boekjaar een vergoeding zal moeten worden betaald, ter gedeeltelijke dekking van risico's welke ASR loopt rond het beheer van het depot. De toekomstige verplichting wordt gebaseerd op de stand van de in het depot aanwezige voorziening per einde boekjaar, waarbij op basis van een best-estimate sterftetafel het deelnemer bestand wordt uitontwikkeld.

De mutatie van de voorziening in het boekjaar wordt verwerkt in de Winst- & Verliesrekening.

Voor boekjaar 2015 en 2016 is de voorziening berekend conform de volgende methodiek:

- De pensioenvoorziening wordt berekend over de waarde per einde boekjaar van het bij de externe verzekeraar aangehouden depot voor de garantieverplichting van 0,8% voor sterfteontwikkeling, vermogenskosten en renterisico.
- De pensioenvoorziening ultimo boekjaar is als volgt bepaald:
Op basis van het deelnemersbestand van ultimo 2016 wordt op basis van een best-estimate sterftetafel het deelnemersbestand uitontwikkeld. Op dit bestand wordt steeds ultimo per jaar de Voorziening Verzekeringsverplichting (VVP) vastgesteld.
De VVP is vastgesteld op basis van de tarief grondslagen zoals die zijn beschreven in het contract met ASR (sterftetafel collectief 93,4% rekenrente, zonder leeftijdscorrecties na pensioendatum, +2 voor pensioendatum, verhoogd met excassokosten van 1,5%).
Vervolgens is de verplichting voor Univé Stad en Land (te betalen aan het einde van elk jaar in de toekomst) 0,8% van deze ultimo VVP's totdat de verplichtingen behorende bij de genoemde periode op nul staan.
De pensioenvoorziening is gelijk aan de contant gemaakte kasstromen naar ultimo 2016 op basis van een vastgestelde disconteringsvoet.
- De gehanteerde sterftetafel is: Prognosetafel 2016 met aanpassing ES-P2.
- De discontering vindt plaats op basis van Triple A – Risk Finance Spot Curve (AAASC), op ultimo 2015 en 2016 apart vastgesteld en toegepast. De Triple A – Risk Finance Spot Curve (AAASC) bestaat uit jaarlijkse zero coupon rates voor elk van de komende 100 jaar en is gebaseerd op basis van data over rendementen voor hoge-kwaliteits bedrijfsobligaties. Op basis van een hieruit geconstrueerde zero-coupon yield curve wordt een disconteringsfactor vastgesteld afhankelijk van de duration.

Latente belastingen

Dit betreft een voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen, ontstaan door de verschillen tussen de bedrijfseconomische en fiscale waardering van activa en passiva. Deze verplichtingen zijn tegen een tarief van 25% gewaardeerd.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Voorziening jubilea

De voorziening voor jubileumkosten wordt gevormd voor in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. Bij de bepaling van deze voorziening is rekening gehouden met blijf- en sterftekansen, toekomstige salarisstijgingen en met een rekenrente van 3% en een gemiddelde blijfkans van 58%.

Voorziening hersteladvies

De voorziening hersteladvies is gewaardeerd op basis van de beste inschatting van verwachte uitgaven om aan de zorgplicht te voldoen.

De voorziening hersteladvies is gevormd om de kosten van herstel van, in het verleden afgesloten, complexe bemiddelingsproducten te dekken. Het herstel van deze bemiddelingsproducten is eveneens een verplichting vanuit de toezichthouder en de centrale Univé organisatie. De voorziening wordt gebruikt om de kosten van inzet van interne en externe adviseurs te financieren. Er wordt een projectorganisatie ingericht en er wordt gehandeld conform een uitgebreid plan van aanpak waarbij betrouwbare uitgangspunten zijn gehanteerd mede op basis van ervaringen uit het verleden.

Voorziening reorganisatie

Voor uitgaven in het kader van een reorganisatie wordt een voorziening gevormd. Het betreffen kosten die rechtstreeks ontstaan als het gevolg van reorganisatie. Indien afvloeiing van personeel aan de orde is, zijn de kosten hiervan meegenomen voorzover er een gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie betrekking heeft.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor de winst- en verliesrekening

Algemeen

In de winst- en verliesrekening worden de baten en lasten verantwoord die gedurende het boekjaar voortvloeien uit bedrijfsactiviteiten ongeacht of deze tot uitgaven en ontvangsten in het boekjaar hebben geleid.

De toerekening van kosten en opbrengsten aan de technische rekening betreffen de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op de uitvoering van het verzekeringsbedrijf. De beleggingsopbrengsten die behaald worden in het verzekeringsbedrijf alsmede de doorbelasting van de provisies van het intermediaire bedrijf worden toegerekend als technische rekeningen. De doorbelasting van de Organisatie B.V. aan de verzekeraar wordt in mindering gebracht op de niet-technische kosten. Kosten en opbrengsten die geen betrekking hebben op de uitvoering van het schadebedrijf worden in de niet-technische rekening verantwoord.

Netto verdiende premies

De geboekte premies voor schadeverzekeringscontracten hebben betrekking op de, gedurende het jaar, afgesloten polissen en zijn inclusief kortingen/toeslagen en exclusief assurantiebelastingen of -heffingen. Niet-verdiende premies betreffen dat deel van de in een jaar geboekte premies die betrekking hebben op risicoperioden na balansdatum. Niet-verdiende premies worden pro rata berekend, hoofdzakelijk op dag-, maand- of kwartaalbasis. De netto verdiende premies bestaan uit geboekte premies eigen rekening (bruto geboekte premies onder aftrek van premie herverzekeringen) en kortingen/toeslagen en de mutatie in de voorziening niet-verdiende premies.

Schaden eigen rekening

Claims uit hoofde van schadecontracten betreffen alle schadegevallen die zich gedurende het jaar voordoen, ongeacht of deze zijn gemeld, alsmede hiermee verband houdende schadebehandelingskosten, verminderd met de eventuele residuwaarde en andere verhaalde bedragen, en eventuele aanpassingen van uitstaande claims uit voorgaande jaren.

Schadebehandelingskosten omvatten gemaakte interne en externe kosten in verband met de onderhandeling over en afwikkeling van schadeclaims. Onder de interne kosten vallen alle directe kosten van de schadeafdeling en het deel van de algemene beheerskosten dat direct aan dit onderdeel kan worden toegerekend.

De schaden eigen rekening omvatten de in het boekjaar betaalde bedragen verminderd met het aandeel van de herverzekeraars.

Waardeveranderingen beleggingen

Ongerealiseerde en gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen worden ten gunste/ten laste van het resultaat gebracht.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenverzekeraar verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Met ingang van 1 januari 2015 hebben alle medewerkers dezelfde pensioenregeling. Dit betreft een uitkeringsovereenkomst op middelloonbasis zoals bedoeld in de pensioenwet waarbij het opbouwpercentage en franchise gelijk is aan de nieuwe fiscale kaders vanaf 2015, zonder (voorwaardelijke) indexatie bij een verzekeraar. De pensioenregeling is als verzekerde regeling ondergebracht bij A.S.R. Levensverzekering N.V. middels een uitvoeringsovereenkomst tot 1 januari 2018. Het betreft een verzekerde regeling waarbij jaarlijks aanspraken ingekocht worden die direct volledig gefinancierd worden, er is dus geen sprake van aanvullende verplichtingen bij tekorten.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

Vennootschapsbelasting

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen, voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen, ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten. Er wordt uitsluitend een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn, die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend. Latente belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd, voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Grondslag kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld conform de indirecte methode.

Toelichting op de geconsolideerde balans

1. Immateriële activa

	2016	2015
	€	€
Portefeuillerechten		
Stand per 1 januari	282.000	406.000
Afschrijvingen	(124.000)	(124.000)
Stand per 31 december	158.000	282.000

Betreft de bij overname van assurantiëttussenpersonen betaalde vergoedingen voor portefeuillerechten.

BELEGGINGEN

Algemeen

Intern zijn procedures en gedragslijnen ontwikkeld teneinde de omvang van krediet-, valuta- en renterisico's bij elke tegenpartij of markt te beperken. Hierover zijn afspraken gemaakt met de vermogensbeheerders.

2. Terreinen en gebouwen

	2016	2015
	€	€
Stand per 1 januari	16.615.000	17.930.000
Investeringen	378.147	710.000
Desinvesteringen	(1.843.000)	(1.293.000)
Afwaarderingen	(1.142.147)	(732.000)
Stand per 31 december	14.008.000	16.615.000

De terreinen en gebouwen zijn gewaardeerd op basis van de actuele waarde.

De verkrijgingprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is € 17.307.479

De gebouwen Apeldoorn, Stadskanaal (Beneluxlaan 64-68; Navolaan 15-11), Ter Apel, Nieuwleusen, Vollenhove, Hoogeveen en Staphorst zijn ultimo 2016 opnieuw extern getaxeerd. Bij Winschoten is de actuele waarde aangepast a.g.v. wijziging van waardering in verhuurde staat naar waardering vrij van huur en gebruik.

Alle overige panden (excl. Veendam, Deventer en Kampen) zijn ultimo 2015 extern getaxeerd. Ultimo 2016 zijn de relevante uitgangspunten van die taxaties opnieuw intern beoordeeld op wijzigingen in marktomstandigheden of wijziging in gebruik. Deze uitgangspunten worden nog steeds passend bevonden en geven geen aanleiding tot aanpassing van de actuele waarde.

De taxaties zijn verricht volgens de netto-huurwaardekapitalisatiemethode. Hierbij worden door de taxateur op basis van vergelijkbare transacties en specifieke (object/regio) elementen aannames gedaan voor wat betreft de markthuurwaarde en de kapitalisatiefactor.

3. Overige financiële beleggingen

Het verloop van de overige financiële beleggingen kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per	Bij:	Af:	Waarde mutaties	Stand per
	01-01-2016	Aankopen Verstrekingen	Verkopen Aflossingen		31-12-2016
	€	€	€	€	€
Aandelen	3.563.955	243.549	(197.732)	153.986	3.763.758
Obligaties	7.022.391	-	(1.251.527)	22.108	5.792.972
Hypothecaire leningen	1.567.227	-	(654.256)	1.240	914.211
Deposito's	41.765.793	60.549.771	(92.324.234)	-	9.991.330
Overige financiële beleggingen	171.489	-	(76.035)	-	95.454
	54.090.855	60.793.320	(94.503.784)	177.334	20.557.725

De vorderingen uit hypothecaire leningen betreffen onder andere verstrekte hypotheeklen aan (oud-) personeelsleden.

De hypotheeklen hebben variërend een rentepercentage tussen de 2% en 5,40%. De gemiddelde resterende looptijd van de hypotheeklen bedraagt 15,1 jaar.

De deposito's hebben betrekking op beleggingen in spaargelden en staat vrij ter beschikking staat van de onderneming.

De deposito's zijn ondergebracht bij Nederlandse financiële instellingen met een goede kredietwaardigheid (Rabobank S&P waardering A+, SNS Bank S&P waardering A-2, Regiobank S&P waardering A-2).

De verkrijgingsprijs bedraagt per 31 december:

	2016	2015
	€	€
Aandelen	3.121.123	3.038.125
Obligaties	5.569.164	7.115.667
Stand per 31 december	8.690.287	10.153.792

Het beheer van de beleggingsportefeuille (aandelen en obligaties) is tot begin 2017 ondergebracht bij een drietal financiële instellingen. Op basis van vastgestelde risicoprofielen (inclusief rendementsverwachting) en geografische spreiding beheren deze financiële instellingen de aan hen beschikbaar gestelde middelen.

Vanaf januari 2017 is het beheer van de beleggingsportefeuille ondergebracht bij Kempen Capital Management N.V.

VORDERINGEN

Algemeen

De vorderingen hebben een kortlopend karakter (< 1 jaar).

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
4. Vorderingen uit directe verzekering		
Premie eigen tekening en varia	431.545	461.277
Af: voorziening voor dubieuze debiteuren	(9.597)	(5.641)
	421.948	455.636

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
5. Overige vorderingen		
Rekening-courant verzekeraars	-	129.135
Overige vorderingen	57.624	247.198
	57.624	376.333

OVERIGE ACTIVA

6. Materiële vaste activa

Stand per 1 januari

	Verbouwing	Inventaris	Computer- apparatuur	Vervoers- middelen	Totaal
	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde	2.839.381	3.587.035	786.192	42.907	7.255.515
Af: cumulatieve afschrijvingen	(1.782.199)	(3.227.987)	(744.468)	(42.907)	(5.797.561)
Boekwaarde	1.057.182	359.048	41.724	-	1.457.954
Investeringen	27.712	47.148	-	-	74.860
Afschrijvingen	(255.425)	(131.621)	(18.106)	-	(405.152)
Desinvesteringen	(169.649)	(133.430)	(35.158)	(21.868)	(360.105)
Afschrijvingen desinvesteringen	96.910	133.430	35.158	21.868	287.366
Mutaties boekjaar	(300.452)	(84.473)	(18.106)	-	(403.031)
<i>Stand per 31 december</i>					
Aanschafwaarde	2.697.444	3.500.752	751.034	21.039	6.970.269
Af: cumulatieve afschrijvingen	(1.940.714)	(3.226.178)	(727.416)	(21.039)	(5.915.347)
Boekwaarde	756.730	274.574	23.618	-	1.054.922

Het totaal van de materiële vaste activa, t.w. € 1.054.922 valt onder de 'Andere vaste bedrijfsmiddelen'.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn als volgt:

- Inventarissen 20%
- Verbouwingen (huur)panden 10%
- Computerapparatuur 20%
- Vervoermiddelen 25%

7. Liquide middelen

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
ING Bank	24.008.859	4.821.156
ABN AMRO	13.932.088	4.106.431
Rabobank	6.618.531	3.511.566
Regiobank	27.523	8.896
Kas	102	166
Overige	9.244	13.290
	44.596.347	12.461.505

De liquide middelen zijn direct opvraagbaar.

8. EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het eigen vermogen wordt toegelicht in de vennootschappelijke jaarrekening.

De solvabiliteit (Solvency II) van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. bedraagt € 33,8 mln en voldoet in ruime mate aan de wettelijke verplichting van € 17,3 mln en de vastgestelde interne solvabiliteits eis van € 26,9 mln (155% van de wettelijke verplichting).

De solvabiliteit (Solvency II) van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., ná dividenduitkering, bedraagt € 31,2 mln.

De vergelijkende cijfers van boekjaar 2015 van de solvabiliteit conform SolvencyII zijn niet opgenomen. Redenen hiervoor zijn:

* De Richtlijn Solvabiliteit II is ingegaan 1 januari 2016. Er is geen sprake van een wettelijke verplichting kapitaalvereiste conform SolvencyII per 31 december 2015;

* De in de Solvency II Day One 2016 rapportage opgenomen solvabiliteitscijfers (vereiste en minimum solvabiliteitskapitaal) zijn berekend per 1 januari 2016 en kunnen daardoor afwijken van de cijfers per 31 december 2015;

* De wet (artikel 2:363 lid 5 BW) en de bepalingen in ontwerp Richtlijn 110 (alinea 110.126) geven aan dat 'zoveel mogelijk' bij iedere post van de jaarrekening het bedrag van het voorafgaande boekjaar vermeld wordt. Door het gebruik van de woorden 'zoveel mogelijk' wordt ruimte gehouden voor bijzondere uitzonderingen. De verandering van de solvabiliteitswetgeving kan als een bijzondere situatie worden beschouwd;

* De informatie met betrekking tot de solvabiliteitspositie onder de Solvency II regelgeving is niet eerder onderworpen aan (externe accountants)controle. Het bepalen van het vergelijkend cijfer en het controleren hiervan door de externe accountant leidt tot additionele kosten die in geen verhouding staan tot de mogelijke informatiewaarde van het "theoretisch" getal.

9. ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Ledenrekening

Verschuldigd per 1 januari
Af: Uitkeringen in het boekjaar
Verschuldigd per 31 december

	2016	2015
	€	€
Verschuldigd per 1 januari	9.210.940	10.332.722
Af: Uitkeringen in het boekjaar	(9.210.940)	(1.121.782)
Verschuldigd per 31 december	-	9.210.940

Het tegoed op de ledenrekening is uitsluitend door of namens het lid opeisbaar wanneer daardoor geen afbreuk wordt gedaan aan de op grond van de WFT gestelde eisen aan de solvabiliteitsmarge van de verzekeringsbedrijven, als bedoeld in artikel 40 lid 2 van de statuten, en dan slechts:

- tot een door het Bestuur vast te stellen gedeelte;
- bij het einde van het lidmaatschap en dan eerst nadat al hetgeen het lid aan de Coöperatie en de bedrijven verschuldigd mocht zijn, is gebleken te voldaan.

Aan de wijze van uitbetaling van opeisbaar ledenkapitaal kunnen door het Bestuur voorwaarden worden verbonden.

Conform artikel 40 lid 4 worden in geval van vereffening na ontbinding van de Coöperatie de tegoeden op de ledenrekeningen niet eerder aan de leden uitgekeerd dan nadat de vorderingen van alle overige crediteuren zullen blijken te zijn voldaan.

Over het saldo van de ledenrekening is in 2015 en 2016 geen rente bijgeschreven. Het rentepercentage wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld.

In 2016 is de ledenrekening volledig uitbetaald aan de leden.

10. TECHNISCHE VOORZIENINGEN

	Niet - Verdiende premies	Te betalen schaden- Bruto	Af: Herverzeke- ringsdeel	Schade- behandelings- kosten	Totaal technische voorziening
	€	€	€	€	€
<i>Mutatieoverzicht 2016</i>					
Stand per 1 januari	5.098.487	3.794.971	(1.124.996)	101.000	7.869.462
Betaalde schaden oudere jaren	-	(2.304.226)	590.489	-	(1.713.737)
Vrijval oudere jaren	-	(191.992)	(180.581)	-	(372.573)
Dotatie in boekjaar	-	4.504.116	(1.143.000)	-	3.361.116
Overige mutaties	(429.948)	-	-	(28.000)	(457.948)
Stand per 31 december	4.668.539	5.802.869	(1.858.088)	73.000	8.686.320

	€	€	€	€	€
<i>Mutatieoverzicht 2015</i>					
Stand per 1 januari	5.366.186	3.173.727	(1.579.749)	73.000	7.033.164
Betaalde schaden oudere jaren	-	(2.066.634)	1.000.644	-	(1.065.990)
Vrijval oudere jaren	-	(27.772)	(145.891)	-	(173.663)
Dotatie in boekjaar	-	2.715.650	(400.000)	-	2.315.650
Overige mutaties	(267.699)	-	-	28.000	(239.699)
Stand per 31 december	5.098.487	3.794.971	(1.124.996)	101.000	7.869.462

Univé Stad en Land heeft een toereikendheidstoets uitgevoerd van haar technische voorzieningen conform de huidige wetgeving van Solvency II. Hieruit blijkt dat de totale technische voorzieningen, conform de jaarrekening, voldoende toereikend is.

Op basis van de kwalitatieve benadering is een toereikendheidstoets uitgevoerd. Hieruit blijkt eveneens dat de in het verleden vastgestelde voorzieningen voldoende toereikend waren.

Van de voorziening 'Te betalen schaden' heeft ultimo boekjaar € 1.299.000 betrekking op een looptijd tussen de 1 en 8 jaar.

Het overige deel van de voorziening 'Te betalen schaden' heeft betrekking op een looptijd kleiner dan 1 jaar.

De verwachte resterende looptijd van het herverzekeringsdeel in de voorziening 'Te betalen schaden' ligt tussen de 0 en 3 jaar.

De voorziening schadebehandelingskosten heeft betrekking op de nog te verwachten interne schadebehandelingskosten op ultimo boekjaar openstaande schaden. De verwachte resterende looptijd van de voorziening schadebehandelingskosten is grotendeels kleiner dan 1 jaar.

11. VOORZIENINGEN

Pensioenvoorziening RJ271

	2016	2015
	€	€
Stand op 1 januari	4.249.390	4.245.443
Effect Rente	359.948	144.350
Betaalde jaarlijkse vergoeding	(143.266)	(140.403)
Stand per 31 december	4.466.072	4.249.390

De ontwikkeling van de gebruikte disconteringsvoet in de afgelopen jaar is als volgt:

- 2014: 2,25%
- 2015: 2,18%
- 2016: 1,82%

Het rente-effect dat getoond wordt in het mutatieoverzicht wordt bepaald door de reguliere oprenting (door tijd) en wijziging in de rentecurve.

Latente belastingen

	2016	2015
	€	€
Stand per 31 december		189.692
Mutatie i.v.m. Pensioenvoorziening		255.543
Stand op 1 januari	623.021	445.235
Mutatie boekjaar	(199.969)	177.786
Stand per 31 december	423.052	623.021
<i>Specificatie latente belastingen PASSIEF</i>		
Fiscaal lagere waardering aandelen en obligaties	-	198.536
Fiscaal hogere waardering pensioenvoorziening	346.739	297.207
Fiscale egaliseringsreserve	726.043	649.314
	1.072.782	1.145.057
<i>Specificatie latente belastingen ACTIEF</i>		
Fiscaal hogere waardering onroerend goed	563.348	342.330
Fiscaal hogere waardering immateriële vaste activa	61.638	142.088
Fiscaal lagere waardering onverdiende provisies	24.744	37.618
	649.730	522.036
Stand per 31 december	423.052	623.021

De looptijden van de onderdelen van de latente belastingen zijn verschillend en worden door diverse factoren beïnvloed.

Overige voorzieningen

Jubileumvoorziening

Stand op 1 januari	345.000	340.000
Uitkering in boekjaar	(25.283)	(34.599)
Mutatie boekjaar	29.283	39.599
Stand per 31 december	349.000	345.000

Voorziening hersteladvies

Stand op 1 januari	534.000	-
Onttrekkingen in boekjaar	(405.668)	-
Mutatie boekjaar	1.621.668	534.000
Stand per 31 december	1.750.000	534.000

Reorganisatievoorziening

Stand op 1 januari	150.000	-
Uitkering in boekjaar	(150.000)	-
Mutatie boekjaar	-	150.000
Stand per 31 december	-	150.000

	2016	2015
	€	€
	2.099.000	1.029.000

Van de 'Voorziening hersteladvies' heeft € 1.372.000 betrekking op een looptijd kleiner dan 1 jaar.

KORTLOPENDE SCHULDEN

12. Belastingen en premie sociale verzekeringen

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Loonheffing	813.371	787.988
Assurantiebelasting	208.371	330.245
Omzetbelasting	392.556	258.558
	<u>1.414.298</u>	<u>1.376.791</u>

13. Overige schulden

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Rekening-courant verzekeraars	198.535	-
Crediteuren	237.624	219.483
Personeelskosten	176.086	248.164
Pensioenpremies	108.879	66.806
Marketingkosten	100.000	87.690
Accountantskosten	74.400	48.129
Diversen	229.035	214.313
	<u>1.124.559</u>	<u>884.585</u>

14. OVERLOPENDE PASSIVA

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Vooruitontvangen premie	11.699.813	11.329.897
Onverdiende provisie bemiddeling	1.795.627	2.033.850
Reservering vakantiedagen	282.000	212.000
Reservering vakantiegeld	127.907	95.164
Diversen	73.217	35.881
	<u>13.978.564</u>	<u>13.706.792</u>

De vooruitontvangen premies betreffen reeds in 2016 ontvangen betalingen van verzekeringsnemers op reeds in rekening gebrachte bedragen per 1 januari 2017.

De onverdiende provisies betreffen dat deel van de reeds ontvangen provisies op verzekeringen welke op basis van evenredigheid aan het volgende boekjaar dienen te worden toegerekend. De verwachte resterende looptijd is kleiner dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Meerjarige contractverplichtingen	< 1 jaar	1 - 5 jaar	Totaal
	€	€	€
Huurcontracten winkelpanden	312.000	820.000	1.132.000
Auto leasecontracten	411.000	495.000	906.000
Overige bedrijfsmiddelen (o.a. multifunctionals)	90.000	67.000	157.000
Totaal	813.000	1.382.000	2.195.000

Parkeerterrein Apeldoorn

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. heeft het bouwterrein aan de Christiaan Geurtsweg 8 te Apeldoorn aangewend voor een parkeerterrein. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te bebouwen met een kantoorgebouw, contractueel overeengekomen de opdracht tot opstalrealisatie te verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te vervreemden, contractueel overeengekomen het recht tot eerste koop te verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello.

Overige geschillen

Op balansdatum loopt een aantal juridische geschillen waarbij Coöperatie Univé Stad en Land U.A. dan wel één van de aan haar gelieerde vennootschappen is betrokken. Het directieteam verwacht uiteindelijk geen (significante) kosten. Derhalve zijn voor deze lopende juridische geschillen geen verplichtingen opgenomen.

Fiscale eenheid

De onderneming vormt samen met haar dochterondernemingen (met uitzondering van Univé Pensioen B.V.) een fiscale eenheid voor de heffing van vennootschapsbelasting. Elk der vennootschappen is volgens de standaardvoorwaarden aansprakelijk voor te betalen belasting van alle bij de fiscale eenheid betrokken vennootschappen.

Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden

In verband met onverzekerbaarheid van terrorisme is Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. lid van de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. (NHT). De NHT biedt herverzekeringsdekking voor terrorismeschaden tot maximaal € 1 miljard per kalenderjaar. De eerste layer hiervan - tot € 200 miljoen – betreft een gepoolde capaciteit, opgebouwd door de aangesloten verzekeraars. Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft in deze eerste layer een eigen aandeel. In geval van een gedekte schade bij de NHT is dit het maximumbedrag dat Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. in enig jaar als gevolg van terrorisme aan eigen risico draagt, ongeacht of de schade haar eigen polishouders of die van andere bij de NHT aangesloten verzekeraars treft.

Het deelnamepercentage in de bijdrage van premie ten laste van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. bedraagt 0,18573% in de totale capaciteit die de deelnemende verzekeraars in enig jaar ter beschikking stellen aan de NHT.

Aandeel in geormerkt vermogen Coöperatie Univé U.A.

Een deel van het vermogen van Coöperatie Univé U.A. (per 31 december 2016: €59,9 miljoen) is aangemerkt als 'geormerkt vermogen'. Dit vermogen is afkomstig uit de voormalige Onderlinge Verzekeringmaatschappijen Univé Her U.A. en Univé Stormher U.A. Het aandeel van de voormalige leden van Her/Stormher is bepaald op basis van de verhouding van de door het desbetreffende lid in het boekjaar 2012 betaalde herverzekeringspremie. Het Bestuur van Coöperatie Univé kan op voorstel van de Univé formule adviesraad besluiten tot aanwending van (een deel van) het geormerkt vermogen voor investeringen ten behoeve van de Regionale Univé's dan wel tot overboeking van (een deel van) het geormerkt vermogen op de gezamenlijke ledenrekening respectievelijk de individuele ledenrekeningen van de Her-leden. Het saldo wordt jaarlijks verhoogd of verlaagd overeenkomstig de stijging of daling welke de Consumentenprijsindex "Alle huishoudens" van het Centraal Bureau voor de Statistiek vertoont. Per 31 december 2016 bedraagt het aandeel van Univé Stad en Land in het geormerkt vermogen € 12,0 miljoen (31 december 2015: € 12,8 miljoen).

Herverzekeringscontracten Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Herverzekeringscontract 2016

		Eigen behoud	Limiet
		€	€
• Brand	Excess of Loss per Risico	250.000	4.000.000
• Brand	Excess of Loss per Gebeurtenis	4.000.000	70.000.000
• Storm	Excess of Loss per Gebeurtenis	3.750.000	ongelimiteerd
• Rundvee	Excess of Loss per Gebeurtenis	50.000	500.000

Herverzekeringscontract 2017

		Eigen behoud	Limiet
		€	€
• Brand	Excess of Loss per Risico	250.000	4.000.000
• Brand	Excess of Loss per Gebeurtenis	4.000.000	70.000.000
• Storm	Excess of Loss per Gebeurtenis	4.000.000	ongelimiteerd
• Rundvee	Excess of Loss per Gebeurtenis	50.000	500.000

Risico's boven de excess of loss limiet worden individueel herverzekerd.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

15. Verdienste premies eigen rekening

	2016		2015	
	€	€	€	€
<i>Premie</i>				
Geboekte bruto premies		26.874.397		26.498.580
Mutatie technische voorziening niet-verdiende premies		(429.948)		267.699
Bruto opbrengst premies		26.444.449		26.766.279
<i>Uitgaande herverzekeringspremies</i>				
Brand/UG/Elektronica	2.031.963		1.903.909	
Storm	1.663.708		1.713.322	
Vee	14.485		14.674	
		(3.710.156)		(3.631.905)
Premie eigen rekening		22.734.293		23.134.374

16. Opbrengst uit beleggingen

	2016		2015	
	€	€	€	€
Rente deposito's	16.601		368.684	

17. Schade eigen rekening

	2016			2015
	Bruto-schaden	Aandeel herverze-keraar	Schadelast eigen rekening	Schadelast eigen rekening
	€	€	€	€
Brand	4.773.692	1.307.339	3.466.353	3.015.840
Allrisk	735.410	-	735.410	
Storm	145.395	-	145.395	1.434.360
Uitgebreide gevaren	3.188.544	-	3.188.544	4.052.213
Glas	345.117	-	345.117	411.549
Elektronica	19.918	-	19.918	61.575
Vee	103.916	16.242	87.674	89.661
Overig	10.306	-	10.306	-
	9.322.298	1.323.581	7.998.717	9.065.198
Mutatie voorziening schadebehandelingskosten	(28.000)	-	(28.000)	28.000
	9.294.298	1.323.581	7.970.717	9.093.198

Geleden schaden

De in het boekjaar verwerkte bruto schadelast kan als volgt worden gespecificeerd per tekenjaar (jaar waarin schade heeft plaatsgevonden).

	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015	Boekjaar 2014	Boekjaar 2013	Boekjaar 2012	Cumulatief tekenjaar	Schade op premie
	€	€	€	€	€	€	%
Tekenjaar							
< 2012	24.146	(11.312)	7.269	(360.562)	(650.911)	(991.370)	
2012	17.521	(66.478)	(19.971)	(200.067)	9.136.577	8.867.582	32,91%
2013	(12.043)	(122.110)	(226.932)	15.229.535	-	14.868.450	54,91%
2014	(204.192)	172.817	9.464.207	-	-	9.432.832	34,93%
2015	(17.424)	9.643.565	-	-	-	9.626.141	35,86%
2016	9.514.290	-	-	-	-	9.514.290	35,55%
Schadelast boekjaar	9.322.298	9.616.482	9.224.573	14.668.906	8.485.666		
Betaalde schaden	7.314.400	8.995.237	13.270.708	10.346.258	9.480.401		
Mutatie voorziening	2.007.898	621.245	(4.046.135)	4.322.648	(994.735)		
Geleden schade	9.322.298	9.616.482	9.224.573	14.668.906	8.485.666		

De in het boekjaar verwerkte netto schadelast kan als volgt worden gespecificeerd per tekenjaar (jaar waarin schade heeft plaatsgevonden).

	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015	Boekjaar 2014	Boekjaar 2013	Boekjaar 2012	Cumulatief tekenjaar	Schade op premie
	€	€	€	€	€	€	%
Tekenjaar							
< 2012	24.293	(24.001)	(8.557)	(415.489)	68.819	(354.936)	
2012	1.279	(86.984)	(35.617)	(205.628)	8.349.229	8.022.279	35,14%
2013	(12.043)	(130.197)	17.559	11.392.350	-	11.267.669	50,99%
2014	(225.678)	68.208	8.039.272	-	-	7.881.802	34,81%
2015	(160.423)	9.238.172	-	-	-	9.077.749	39,24%
2016	8.371.290	-	-	-	-	8.371.290	36,82%
Schadelast boekjaar	7.998.718	9.065.198	8.012.657	10.771.233	8.418.048		
Betaalde schaden	6.723.913	7.989.200	9.811.153	9.149.270	8.723.399		
Mutatie voorziening	1.274.804	1.075.998	(1.798.496)	1.621.963	(305.351)		
Geleden schade	7.998.717	9.065.198	8.012.657	10.771.233	8.418.048		

18. Toegerekende kosten aan techn. rekening

Deze bedrijfskosten, verantwoord in de technische rekening schadeverzekering, hebben betrekking op de bedrijfskosten die doorbelast zijn aan Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

19. Provisie bemiddeling

Provisie/fee bemiddelingsactiviteiten

	2016		2015	
	€	€	€	€
Univé Verzekeringen	12.056.229		11.615.139	
Overige maatschappijen	3.070.660		4.049.024	
		15.126.889		15.664.163

20. Opbrengsten uit beleggingen

	2016		2015	
	€	€	€	€
<i>Terreinen en gebouwen</i>				
Opbrengst derden	478.816		657.547	
Intern toegerekend	634.000		730.000	
Af : kosten beleggingspanden	(445.676)		(360.507)	
		667.140		1.027.040
<i>Opbrengsten uit overige beleggingen</i>				
Interest deposito's	35.259		425.631	
Aandelen (dividend)	68.607		63.879	
Obligaties	176.370		280.419	
Hypothecaire leningen	50.464		81.885	
		330.700		851.814
<i>Gerealiseerd resultaat beleggingen</i>				
Gerealiseerd resultaat op onroerend goed	147.000		-	
Gerealiseerd resultaat op aandelen	37.181		14.782	
Gerealiseerd resultaat op obligaties	(286.682)		(227.911)	
		(102.501)		(213.129)
<i>Waardeveranderingen van beleggingen</i>				
Niet-gerealiseerd resultaat op onroerend goed	(1.142.147)		(732.000)	
Niet-gerealiseerd resultaat op aandelen	116.805		143.869	
Niet-gerealiseerd resultaat op obligaties	308.789		(177.571)	
		(716.553)		(765.702)
Bruto-opbrengst beleggingen		178.786		900.023
Beleggingslasten		(48.051)		(68.861)
Netto-opbrengst beleggingen		130.735		831.162
Af : Toegerekend aan technische rekening		(16.601)		(368.684)
		114.134		462.478

21. Bedrijfskosten

	2016		2015	
	€	€	€	€
<i>Acquisitiekosten</i>				
Marketingkosten Univé Concern	451.945		478.875	
Overige marketingkosten	582.622		650.736	
		1.034.567		1.129.611
<i>Personeelskosten</i>				
Salarissen	11.772.722		12.053.651	
Sociale lasten	2.033.883		1.861.531	
Pensioenlasten	1.687.942		1.509.170	
Overige personeelskosten	3.190.394		2.942.506	
		18.684.941		18.366.858
<i>Afschrijvingskosten</i>				
Afschrijvingen portefeuillerechten	124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa	405.152		354.393	
		529.152		478.393
<i>Overige beheerskosten</i>				
Huisvestingskosten	1.763.807		1.907.712	
ICT-kosten	2.075.355		2.388.324	
Kantoorkosten	529.502		687.118	
Algemene kosten	3.476.386		2.106.843	
		7.845.050		7.089.997
		28.093.710		27.064.859
<i>Af: toegerekend aan technische rekening</i>		(9.854.758)		(10.018.145)
Bedrijfskosten		18.238.952		17.046.714

Er hebben wijzigingen plaatsgevonden in de vergelijkende cijfers. De kosten van de afgenomen dienst 'klantenservice' (opvang calls en mail) bij de Univé Groep wordt vanaf 2016 verantwoord onder de personeelskosten. Tot en met 2015 werden deze kosten verantwoord onder de acquisitiekosten. Als gevolg hiervan zijn in 2015 een deel van de acquisitiekosten verschoven naar de personeelskosten ad € 362.969.

Het gemiddeld aantal medewerkers herrekend op fulltime basis bedroeg in 2016 255,5 fte (2015: 264,4 fte).

De totale bezoldiging aan de Raad van Commissarissen (Coöperatie en Brandverzekeraar) over 2016 bedraagt € 142.889 (2015: € 141.251).

De totale bezoldiging aan de directieleden van Univé Stad en Land over 2016 bedraagt € 695.930 (2015: € 941.921). In 2015 is dit inclusief de toevoeging aan de Reorganisatievoorziening.

De pensioenlasten bestaan uit betaalde premies, onder aftrek van een eigen bijdrage, voor een middelloonregeling (toegezegde bijdrage regeling) voor werknemers en een extra last op grond van specifiek overeengekomen eindloonregelingen.

Overige bedrijfskosten

In de overige bedrijfskosten zijn onder meer opgenomen de intern doorbelaste huisvestingskosten. De baten (€ 634.000) hiervan zijn opgenomen onder de Opbrengsten uit beleggingen, terreinen en gebouwen.

22. Vennootschapsbelasting

Uitgaande van de commerciële winst voor belastingen kan de fiscale positie als volgt worden weergegeven:

	€	€
Commercieel resultaat voor belastingen		1.796.957
Af: Fiscale hogere afschrijving immateriële vaste activa	321.799	
Fiscaal lagere mutatie onverdiende provisie	51.500	
Fiscaal hogere kosten Pensioenvoorziening	198.130	
Dotatie egalisatiereserve	306.913	
Kosten uit geormerkt vermogen	781.535	
		(1.659.877)
Bij: Fiscaal lagere afwaardering kantoorpanden	884.071	
Aandelen	529.972	
Obligaties	264.173	
Desinvesteringbijtelling	5.103	
Beperkt aftrekbare kosten	48.844	
		1.732.163
Belastbaar bedrag		1.869.243
Verschuldigde vennootschapsbelasting:		
- Over € 200.000 20,0%		40.000
- Over € 1.669.243 25,0%		417.311
		457.311
Dividendbelasting 2016		(8.851)
		448.460

De totale vennootschapsbelasting bedraagt volgens onderstaande berekening:

Verschuldigd over 2016	457.311
Correctie voorgaande jaren	(238.732)
Mutatie latente belastingverplichting	(199.968)
	18.611

Aansluiting effectieve belastingdruk met nominale belastingdruk

	€	Vpb in €	%
Commercieel resultaat voor belastingen	1.796.957	439.239	24,4%
Belastbaar bedrag	1.869.243	457.311	25,4%
Correctie voorgaande jaren		(238.732)	-13,3%
Mutatie latente belastingverplichting		(199.968)	-11,1%
		18.611	1,0%
Te verklaren verschil		420.628	23,4%
<i>Verklaring verschillen:</i>			
Desinvesteringbijtelling	5.102	1.276	0,1%
Beperkt aftrekbare kosten	48.844	12.212	0,7%
Correctie voorgaande jaren	-	(238.732)	-13,3%
Deelnemingsvrijstelling (geormerkt vermogen)	(781.535)	(195.384)	-10,9%
Verschil		(420.628)	-23,4%

Overige toelichting jaarrekening

Risicomanagement

Door middel van periodieke risicoanalyse zijn de risico's in kaart gebracht die gepaard gaan met de (strategische) doelstellingen van Univé Stad en Land. De strategische risico's zijn geprioriteerd om focus te geven aan de beheersingsactiviteiten.

Strategische risico's

De strategische en organisatorische veranderingen binnen Univé Groep vragen meer dan voorheen resultaatgerichtheid, deskundigheid en veranderingsbereidheid van medewerkers, alsmede strategisch leiderschap, overtuigingskracht en voorbeeldgedrag van het (lijn)management. Het meenemen en faciliteren van zowel de medewerkers als het (lijn)management bij deze veranderingen zal mede bepalend zijn voor het succes ervan.

Om deze risico's te beheersen is in het verslagjaar aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van de gewenste stijl van leiderschap binnen alle managementlagen binnen Univé Stad en Land.

Waar dat wenselijk wordt geacht, worden, al dan niet tijdelijk, medewerkers met bewezen (verander)competenties aangetrokken.

Verzekeringstechnische risico's

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. is een schadeverzekeraar actief op het gebied van Brandverzekeringen. De risico's die voortvloeien uit deze verzekeringsproducten hebben betrekking op de toereikendheid van de verzekeringspremies en de voorzieningen met betrekking tot de verzekeringsverplichtingen voortkomende uit de overeenkomsten gesloten met verzekerden. Daarnaast bestaat er een onzekerheid met betrekking tot het toekomstig rendement op investeringen van de verzekeringspremies. Alle genoemde aspecten dienen in de juiste verhouding te staan, waarbij de risicobereidheid als beperkt is aan te merken.

De brandportefeuille van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. kent een relatief laag verzekeringstechnisch risicoprofiel. De aard van de producten (jaarcontracten, beperkte wijzigingen) kan worden aangemerkt als eenvoudig en de omvang van de portefeuille is beperkt.

De portefeuille is geografisch gespreid en de (groei) focus ligt op de particuliere markt. Daarnaast is er sprake van een groot (stabiel) aandeel in de agrarische markt, hierbij is sprake van een lage claimratio. Het aandeel van het zakelijke segment is in 2016 teruggebracht.

De schadepercentages (netto) zijn redelijk stabiel tussen 30% en 40%. Een daling of stijging van 5% schadelast geeft een impact op het resultaat voor belastingen van ca € 1,1 mln.

Door implementatie van het administratiesysteem QIS worden in toenemende mate de acceptatie en schaderegeling geautomatiseerd (Straight Through Processing). De normen die daarbij worden

gehanteerd zijn grotendeels op Univé niveau vastgesteld. Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft daarbij actief geparticipeerd. Het acceptatiebeleid per segment wordt vastgesteld vanuit verkregen marktinformatie dat beschikbaar is gesteld door andere schadeverzekeraars en eigen praktijkervaringen vanuit teams acceptatie en schade. Het acceptatiebeleid is per segment vastgelegd in acceptatiebevoegdheden en -richtlijnen (matrix, handboek). Er vindt in de volle breedte een zeer nauwe afstemming plaats tussen operationele teams. De resultaten hiervan dienen als basis voor de praktische invulling van het brandbeleid in alle takken van sport: acceptatie, schade/claim, taxatie/inspectie en productontwikkeling.

Herverzekeringen

Om te grote risico's in relatie tot de omvang van de portefeuille en het vermogen te beperken, herverzekeren wij een deel van het brand- en stormrisico in onze portefeuille. Het herverzekeren is een bijzonder effectieve beheersingsmaatregel met betrekking tot het mitigeren van de (bruto) verzekeringstechnische risico's in enig jaar.

In samenwerking met Univé Her is statistisch een worstcase scenario gereflecteerd op de totale verzekeringsportefeuille. Hieruit kan worden afgeleid dat het aanwezige vermogen ruim voldoende is om bij calamiteiten aan de verplichtingen te voldoen. De keuzes ten aanzien van de herverzekeringscontracten zijn hier ook op afgestemd. De actuariële functie heeft de effectiviteit van het herverzekeringscontract beoordeeld. Een overzicht van de herverzekeringscontracten staat vermeld in de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'.

Er bestaat een risico dat de herverzekeraar op enig moment niet aan zijn verplichten kan voldoen. De herverzekeraar kent een rating van A- (AM Best).

Beleggingen en andere financiële risico's

In 2016 is een nieuw beleggingsbeleidsplan vastgesteld. De beleggingen (van met name van de verzekeraar) zijn de afgelopen jaren voor een belangrijk deel omgezet naar deposito's en liquide middelen. In het nieuwe beleggingsbeleid is er opnieuw sprake van een prudent risicobeleid. De bestaande portefeuilles bij drie vermogensbeheerders zijn begin 2017 verkocht en binnen het afgegeven mandaat door de nieuwe vermogensbeheerder Kempen Capital Management N.V. herbelegd. Hiertoe is vanuit het beleggingsbeleid een beleggingsplan voor 2017 vastgesteld waarin specifieke risicotoleranties zijn uitgewerkt. Bewaarder Kas Bank N.V. ziet op dagbasis toe dat Kempen in haar rol als vermogensbeheerder voldoet aan het afgegeven mandaat.

Over de onroerend goed portefeuille wordt een marktrisico gelopen. Wijzigingen in de markthuurwaarde vertalen zich naar bijstellingen van de actuele waarde van het onroerend goed. Door middel van jaarlijkse taxaties van een belangrijk deel van de portefeuille worden deze wijzigingen in kaart gebracht en verwerkt. Een daling van 5% van de waarde van het onroerend goed geeft een financiële last van ca €0,7 mln.

Het tegen(krediet)partijrisico met betrekking tot vorderingen op Nederlandse financiële instellingen (enkel Rabo, ING en ABN AMRO) is beperkt.

Het saldo van de interne rekening-courantverhouding tussen brandverzekeraar en Coöperatie wordt stelselmatig afgeroomd.

Overige risico's

De overige risico's met mogelijk financiële impact worden geclusterd per categorie en periodiek met betrokkenen doorgesproken. In de meeste gevallen kan op effectieve wijze met omspannende beheersingsmaatregelen de belangrijkste risico's aantoonbaar worden gemitigeerd.

Vennootschappelijke jaarrekening
Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Vennootschappelijke balans per 31 december 2016
(voor winstverdeling)

	31-12-2016		31-12-2015	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Beleggingen				
<i>Terreinen en gebouwen</i>				
- Voor eigen gebruik	8.775.000		9.137.000	
- Overige	<u>5.233.000</u>		<u>7.478.000</u>	
		14.008.000		16.615.000
Deelnemingen (23)		32.427.810		28.783.445
<i>Overige financiële beleggingen</i> (24)				
- Aandelen	3.763.758		3.563.955	
- Obligaties	5.792.972		7.022.391	
- Hypothecaire leningen	914.211		1.567.227	
- Deposito's	41.330		11.288.078	
- Overige financiële beleggingen	<u>95.454</u>		<u>171.489</u>	
		10.607.725		23.613.140
		<u>57.043.534</u>		<u>69.011.585</u>
Vorderingen				
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.363.611		918.987	
Overige vorderingen	<u>6.715</u>		-	
		1.370.326		918.987
Overige activa				
Liquide middelen		1.044.897		872.891
Overlopende activa				
Lopende rente	109.002		108.743	
Overige overlopende activa	<u>5.000</u>		<u>5.000</u>	
		114.002		113.743
Totaal activa		<u><u>59.572.760</u></u>		<u><u>70.917.206</u></u>

PASSIVA	31-12-2016		31-12-2015	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Statutaire reserve deelnemingen (25)	32.427.808		28.705.109	
Overige reserve (26)	12.980.272		13.857.801	
Resultaat boekjaar (voor winstverdeling) (27)	1.778.346		2.845.170	
		47.186.426		45.408.080
Achtergestelde schulden				
Ledenrekening		-		9.210.940
Voorzieningen				
Voorziening deelneming (23)	2.017.993		1.855.481	
Latente belastingen	423.052		623.021	
		2.441.045		2.478.502
Schulden				
Rekening-courant groepsmaatschappijen	9.799.421		13.819.684	
Overige schulden	145.868		-	
		9.945.289		13.819.684
Totaal passiva		<u>59.572.760</u>		<u>70.917.206</u>

Vennootschappelijke winst-en verliesrekening

	2016	2015
	€	€
Resultaat bedrijfsuitoefening	(1.703.507)	(339.816)
Resultaat deelnemingen	3.481.853	3.184.986
Resultaat na belastingen	1.778.346	2.845.170

Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Waarderings- en winstbepalingsgrondslagen

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gelijk aan de grondslagen zoals beschreven bij de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, waarbij rekening wordt gehouden met aanpassingen naar voor Coöperatie Univé Stad en Land u.a. geldende waarderings- en winstbepalingsgrondslagen. De deelneming van Univé Pensioen is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs.

Indien deelnemingen een negatieve netto vermogenswaarde kennen, dan wordt het negatieve bedrag van de deelneming in mindering gebracht op eventueel openstaande vorderingen op die deelneming. Een eventueel resterend negatief bedrag van de deelneming na verrekening met openstaande vorderingen wordt voorzien indien er sprake is van een juridische of feitelijke verplichting tot het voldoen van eventuele restschulden uit die deelneming.

De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is conform de bepalingen van artikel 402 titel 9 boek 2 BW in verkorte vorm opgenomen, omdat de resultaten van de vennootschap in de geconsolideerde jaarrekening zijn betrokken.

Toelichting op de vennootschappelijke balans

Algemeen

Hieronder worden de specifieke posten van de balans toegelicht. Indien een post gelijk is aan de opgenomen post in de geconsolideerde jaarrekening wordt naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening verwezen.

23. DEELNEMINGEN

Het verloop van de deelnemingen en voorzieningen deelnemingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2015	Mutatie ivm pensioenvrz.	1-1-2016	Resultaat deelneming	31-12-2016
	€	€	€	€	€
Univé Pensioen B.V.	2		2	-	2
Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.	28.705.109		28.705.109	3.722.699	32.427.808
Stad en Land Volmachten B.V.	78.334		78.334	(78.334)	-
	28.783.445		28.783.445	3.644.364	32.427.810
Univé Stad en Land Organisatie B.V.	1.331.561	(3.187.042)	(1.855.481)	(162.512)	(2.017.993)
	30.115.006	(3.187.042)	26.927.964	3.481.852	30.409.817

Voorziening deelneming t.b.v. Univé Stad en Land Organisatie B.V. is het gevolg van het negatieve eigen vermogen van deze deelneming. Dit is ontstaan uit een fouterstel ingevolge een te treffen pensioen-voorziening in het kader van RJ271.

De cumulatieve verliezen op de deelneming in Univé Stad en Land B.V. zijn in mindering gebracht op de openstaande rekening-courant vordering op Univé Stad en Land B.V., die wordt verantwoord onder de rekening-courant groepsmaatschappijen.

24. OVERIGE FINANCIËLE BELEGGINGEN

Het verloop van de overige financiële beleggingen kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per 31-12-2015	Bij Aankopen Verstrekingen	Af Verkopen Aflossingen	Waarde mutaties	Stand per 31-12-2016
	€	€	€	€	€
Aandelen	3.563.955	243.549	(197.732)	153.986	3.763.758
Obligaties	7.022.391	-	(1.251.527)	22.108	5.792.972
Hypothecaire leningen	1.567.227	-	(654.256)	1.240	914.211
Deposito's	11.288.078	36.882.146	(48.128.894)	-	41.330
Overige financiële beleggingen	171.489	-	(76.035)	-	95.454
	23.613.140	37.125.695	(50.308.444)	177.334	10.607.725

De vorderingen uit hypothecaire leningen betreffen onder andere verstrekte hypotheeklen aan (oud-) personeelsleden.

De hypotheeklen hebben variërend een rentepercentage tussen de 2% en 5,40%. De gemiddelde resterende looptijd van de hypotheeklen bedraagt 15,1 jaar.

De deposito's hebben betrekking op beleggingen in spaargelden en vrij opneembare deposito's welke ter directe beschikking staan van de onderneming.

De verkrijgingsprijs bedraagt per 31 december:

	2016	2015
	€	€
Aandelen	3.121.123	3.038.125
Obligaties	5.569.164	7.115.667
Stand per 31 december	8.690.287	10.153.792

EIGEN VERMOGEN

25. Statutaire reserve deelnemingen

	2016	2015
	€	€
Stand per 1 januari	28.705.109	26.833.616
Af: Dividenduitkering 2015/2014	-	(1.400.000)
Overboeking vanuit overige reserve	3.722.699	3.271.493
Stand per 31 december	<u>32.427.808</u>	<u>28.705.109</u>

De statutaire reserve is gelijk aan het eigen vermogen van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Op grond van de statuten van de deelneming Univé Stad en Land Brandverzekeraar kan (het bestuur van de) Coöperatie Univé Stad en Land niet vrijelijk beschikken over het vermogen van deze verzekeraar.

26. Overige reserve

	2016	2015
	€	€
Stand per 31 december		18.061.401
Mutatie i.v.m. Pensioenvoorziening		(3.184.082)
Stand per 1 januari	13.857.801	14.877.319
Dotatie resp. onttrekking uit winstverdeling 2015/2014	2.845.170	851.975
Overboeking naar statutaire reserve deelnemingen	(3.722.699)	(1.871.493)
Stand per 31 december	<u>12.980.272</u>	<u>13.857.801</u>

27. Resultaat boekjaar (voor winstverdeling)

	2016	2015
	€	€
Onverdeeld resultaat 2015/2014	2.845.170	851.975
Toevoeging/onttrekking aan de algemene reserve	(2.845.170)	(851.975)
Resultaatverdeling 2015/2014	-	-
Onverdeeld resultaat 2016/2015	1.778.346	2.845.170
Stand per 31 december	1.778.346	2.845.170

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Kapitaalgarantie door Coöperatie Univé Stad en Land U.A. aan Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Binnen Univé Stad en Land Groep is er sprake van een garantiestelling waarbij Coöperatie Univé Stad en Land U.A. een garantie heeft toegezegd om (maximaal) €5 miljoen aan additioneel kapitaal in te brengen in Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. wanneer de solvabiliteitsratio op basis van Solvency II grondslagen lager is dan 105%. De garantiestelling loopt tot en met 31 december 2017.

Parkeerterrein Apeldoorn

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. heeft het bouwterrein aan de Christiaan Geurtsweg 8 te Apeldoorn aangewend voor een parkeerterrein. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te bebouwen met een kantoorgebouw, contractueel overeengekomen de opdracht tot opstalrealisatie te verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te vervreemden, contractueel overeengekomen het recht tot eerste koop te verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello.

Honoraria accountant

Onafhankelijke accountant

	2016	2015
	Pricewaterhouse Coopers Accountants N.V.	Pricewaterhouse Coopers Accountants N.V.
	€	€
Controle jaarrekening (incl. Solvency II)	130.882	88.664

Het onderzoek naar de jaarrekening betreft de wettelijke controle van de jaarrekeningen van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. Het bovenstaande overzicht is een specificatie ten laste van het boekjaar gebrachte bedragen (incl. BTW) en bevat, ten aanzien van de kosten van onderzoek jaarrekening, ook nagekomen lasten uit voorgaande jaren.

Apeldoorn, 2 juni 2017

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

P.J. Varekamp (voorzitter Raad van Bestuur)

R.J.M. Booijink (bestuurder)

K. Waterlander (bestuurder)

J. de Vries-in 't Veld (voorzitter Raad van Commissarissen)

M. Kuipers (commissaris)

H.J. Oude Alink (commissaris)

Overige gegevens

Statutaire regeling bestemming resultaat

Verdeling van de winst (art 39)

1. Indien het totaal van de over een boekjaar ontvangen baten een overschot boven de lasten mocht opleveren, hebben de leden recht op dit overschot, naar evenredigheid van hun aandeel in de premie welke zij hebben voldaan aan één of meer verzekeringsbedrijven over het afgelopen boekjaar, tenzij de Ledenraad op voorstel van het Bestuur, gehoord de Raad van Commissarissen, besluit (een deel van) dit overschot toe te voegen aan de algemene reserve.
2. Het overschot kan aan de leden worden uitgekeerd door uitkering in contanten.
3. De Ledenraad kan op voorstel van het Bestuur, gehoord de Raad van Commissarissen, besluiten om winst aan de Leden met verzekeringsovereenkomsten met één of meer verzekeringsbedrijven in onderscheiden takken van verzekering uit te keren in evenredigheid met de mate waarin deze onderscheiden takken aan het overschot hebben bijgedragen.

Voorstel bestemming resultaat

Het bestuur stelt voor het resultaat na belastingen over 2016 ad€ 1.778.346 als volgt te verwerken:

	2016	2015
	€	€
Dotatie (onttrekking) aan overige reserve	1.778.346	2.845.170

Dit voorstel is, conform geldende voorschriften, nog niet toegevoegd aan de algemene reserve.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie van Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. te Apeldoorn ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Profiel
- Directieverslag
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het directieverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Onze benoeming

Wij zijn op 22 oktober 2014 benoemd als externe accountant van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. op voordracht door de raad van commissarissen gevolgd door een goedkeuring van dit besluit van de algemene ledenvergadering van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. op 22 oktober 2014. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van 2 jaar accountant van de vennootschap.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het directieverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden

waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 2 juni 2017
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. R. Hoogendoorn RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2016 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne

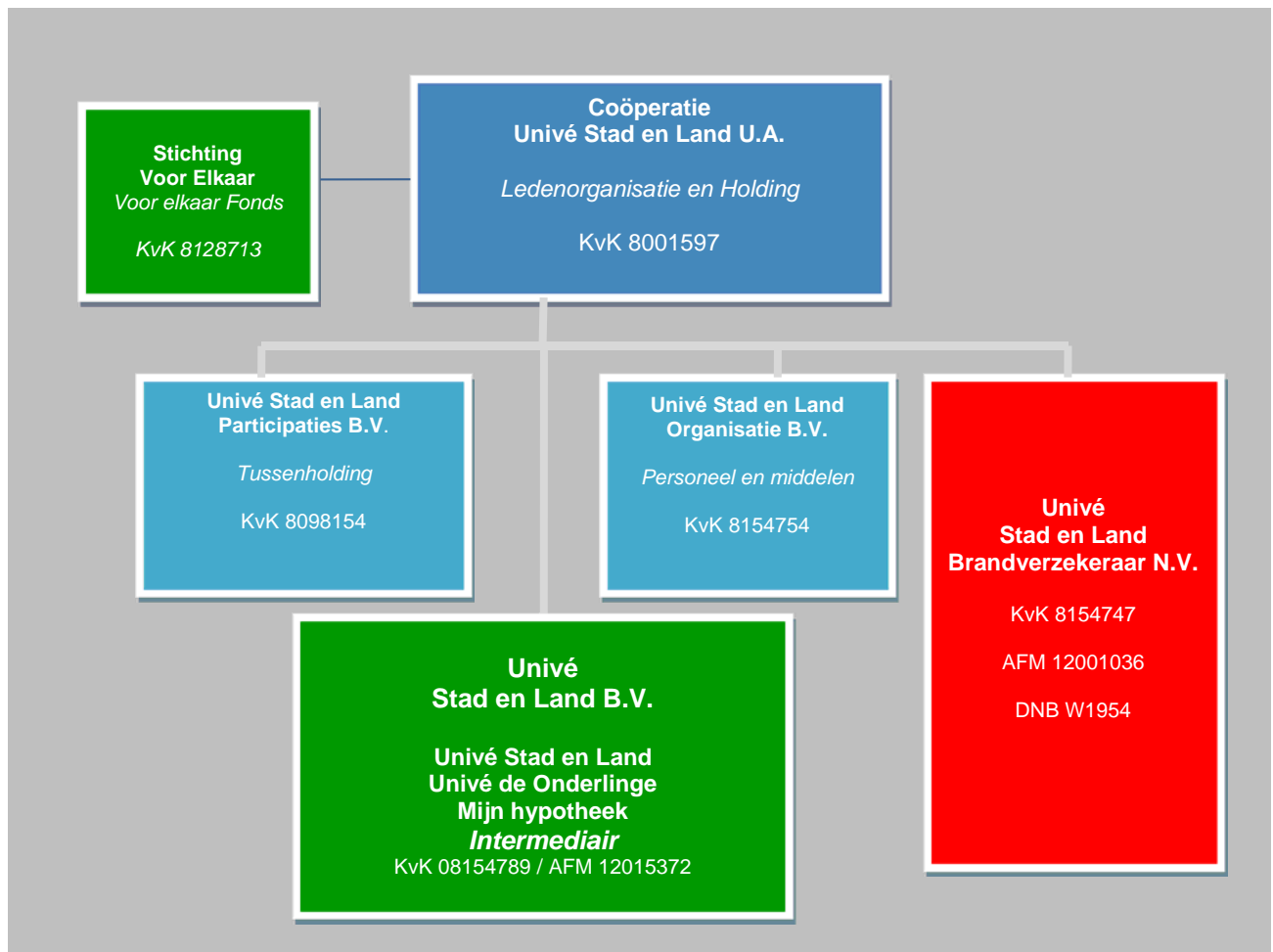
beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Overzicht personalia per 31-12-2016

Naam	m/v	Woonplaats	Functie
Raad van Bestuur Coöperatie & Raad van Bestuur Verzekeraar			
P.J. Varekamp	m	Drachten	Voorzitter (vanaf 1-10-2016)
R.J.M. Booijink	m	Dalfsen	Finance & Business Control
A.G. Vrijmoeth	m	Buinen	Commercie (tot 1-2-2017)
K. Waterlander	m	Hemelum	Verzekeringsbedrijf
Raad van Commissarissen Coöperatie			
J. de Vries-in 't Veld	v	Apeldoorn	Voorzitter
M. Kuipers	m	Aldeboarn	Lid
H.J. Oude Alink	m	Apeldoorn	Lid
Raad van Commissarissen Verzekeraar			
T.J.M. Roos	m	Apeldoorn	Voorzitter
A. Verhoeff	m	Dalfsen	Lid
H.J. Oude Alink	m	Apeldoorn	Lid
Ledenraad			
J. van Keulen	m	Dalfsen	Voorzitter
M. Agterhuis	m	Wezep	
T. Beuling-Timmer	v	1e Exloërmond	
R. de Bondt	m	Hoogezand	
H. Bremmer-Getkate	v	Hellendoorn	t/m 16-11-2016
R.B. van Dijk	m	Vlagtwedde	
R.W.M. van Essen	m	Twello	
N.W. Gerritsen	v	Brummen	
R. van der Haar	m	Staphorst	
B.J. Hofenk	m	Warnsveld	
H.J. Hollak	m	Arriën	
J.A.F. Kloosterziel	m	IJsselmuiden	
A. Lenten	m	Hoogeveen	
B.A. Meems	m	Onstwedde	
C.A.M. Oostrom	v	Apeldoorn	
A.J.M. Resink-Weeber	v	Zuidwolde	
H.J. Scheper	m	Den Ham	
P. Schrijver	m	Epse	
W.A. Schrijver	v	Marle	
F.H. de Veen	v	Oene	
A. Wesselink	m	Vinkenbuurt	t/m 16-11-2016
Erelid			
H.G. Brinkman	m	Epse	

Overzicht groepsstructuur per 31-12-2016

Overzicht werkgebied en vestigingen per 31-12-2016

